

Forslag

til

Lov om naturfredning.

Fremsat den 14. november 1968 af *ministeren for kulturelle anliggender.*

Kap. I.

Formål.

§ 1. Ved denne lov tilstræbes at værne Danmarks natur og landskabelige værdier og i videst muligt omfang at give befolkningen mulighed for at nyde godt af disse.

Stk. 2. De beføjelser, som loven hjemler, skal særlig anvendes til:

- 1) at bevare og pleje større landskaber og andre områder, som på grund af deres landskabelige værdi eller beliggenhed har væsentlig betydning for almenheden.
- 2) at bevare og pleje områder, planter og dyr samt geologiske dannelser, hvis bevarelse af naturvidenskabelige, undervisningsmæssige eller historiske hensyn er af væsentlig interesse.
- 3) at åbne adgang til at færdes og opholde sig i naturen på steder, hvor dette er af væsentlig betydning for befolkningens friluftsliv.

Kap. II.

Fredningskredse og fredningsmyndigheder.

Fredningskredse.

§ 2. København og hvert amt udgør en fredningskreds.

Stk. 2. Ministeren for kulturelle anliggender kan bestemme, at et amt skal deles i flere fredningskredse.

Fredningsnævn.

§ 3. For hver fredningskreds nedsættes et fredningsnævn bestående af en formand og 2 andre medlemmer. Formanden, der skal være dommer, beskikkes af ministeren. Uden

Min. f. kult. anligg. j. nr. 051-1-1968.

for København vælges de 2 andre medlemmer af henholdsvis amtsrådet og kommunalbestyrelsen i den kommune, hvori det område, som fredningssagen angår, er beliggende. I København vælger magistraten og borgerrepræsentationen hver et medlem.

Stk. 2. For hvert af medlemmerne beskikkes eller vælges en suppleant efter reglerne i stk. 1. Suppleanten for formanden kan være en dommerfuldmægtig. Det af et kommunalt råd valgt medlem og suppleanten for dette, må ikke begge være medlem af vedkommende råd. Omfatter en fredningssag en ejendom, der tilhører vedkommende kommune, må alene den person, der ikke er medlem af rådet, deltage i sagens behandling.

Stk. 3. Samtlige beskikkelser og valg gælder for 4 år.

Stk. 4. Angår en fredningssag et område, der er beliggende i 2 eller flere fredningskredse, henviser ministeren sagen til et af nævnene, der efter ministerens bestemmelse kan suppleres med et eller flere kommunale medlemmer af det eller de andre nævn.

Stk. 5. Ministeren kan fastsætte en forretningsorden for fredningsnævnene.

Overfredningsnævnet.

§ 4. Overfredningsnævnet består af en formand og et antal andre medlemmer. Af disse vælger hvert af de partier, der er repræsenteret i finansudvalget, 1 medlem, medens 2 vælges af højesteret blandt rettens medlemmer.

Stk. 2. Ministeren kan beskikke en suppleant for formanden. For de andre medlemmer vælges en suppleant efter reglerne i

stk. 1. Suppleanter for de medlemmer, der vælges af højesteret skal være højesteretsdommere eller opfylde de almindelige betingelser for udnævnelse til højesteretsdommer.

Stk. 3. De af partierne og højesteret foretagne valg gælder for 4 år. Når et parti ikke længere er repræsenteret i finansudvalget, udtræder det pågældende medlem og hans suppleant af overfredningsnævnet.

Stk. 4. Efter overfredningsnævnets beslutning kan afgørelse i visse sager træffes af et udvalg bestående af formanden og 2 andre medlemmer udpeget henholdsvis blandt de af partierne og af højesteret valgte medlemmer.

Stk. 5. Ministeren kan fastsætte en forretningsorden for overfredningsnævnet.

Taksationskommissionen.

§ 5. Taksationskommissionen består af 3 medlemmer. Formanden og det ene af de andre medlemmer beskikkes af ministeren. Formanden skal have juridisk embedseksamen. Det 3. medlem vælges af de kommunale myndigheder i den kommune, hvori det område, som fredningssagen angår, er beliggende, således at medlemmet i København vælges af borgerrepræsentationen, på Frederiksberg af kommunalbestyrelsen og i det øvrige land af amtsrådet.

Stk. 2. For hvert af medlemmerne beskikkes eller vælges en suppleant efter reglerne i stk. 1.

Stk. 3. Samtlige beskikkelser og valg gælder for 4 år.

Stk. 4. Ministeren kan fastsætte en forretningsorden for taksationskommissionen.

Fredningsplanudvalg.

§ 6. Fredningsplanudvalg nedsættes for et eller flere amter eller for nærmere af ministeren fastsatte områder.

Stk. 2. Ministeren fastsætter medlemmernes antal og beskikker formanden og de øvrige medlemmer hvoraf et flertal skal være folkevalgte. Udvalget består af repræsentanter for kommunerne i området og for ministerierne samt af sagkyndige.

Stk. 3. Fredningsplanudvalgene yder efter anmodning fredningsnævnene bistand.

Stk. 4. Ministeren fastsætter retningslinier for fredningsplanudvalgenes arbejde.

Naturfredningsrådet.

§ 7. Naturfredningsrådet består af 7 medlemmer, der beskikkes af ministeren. 3 af medlemmerne beskikkes efter indstilling fra de naturvidenskabelige fakulteter ved universiteterne og eventuelt andre videnskabelige (zoologiske, botaniske eller geologiske) institutioner. 1 medlem, der skal være skovkyndig, beskikkes efter indstilling fra landbrugsministeren. Ministeren for kulturelle anliggender kan efter anmodning give de anerkendte foreninger ret til at fremsætte forslag med hensyn til beskikkelsen af de øvrige medlemmer, blandt hvilke der skal være en arkitekt.

Stk. 2. Beskikkelserne gælder for 4 år.

Stk. 3. Rådet vælger selv sin formand.

Stk. 4. Ministeren kan fastsætte en forretningsorden for rådet.

Anerkendte foreninger og institutioner.

§ 8. Ministeren for kulturelle anliggender kan meddele anerkendelse til foreninger og institutioner, der virker for gennemførelse af lovens formål.

Administrationsudgifter.

§ 9. Alle udgifter ved lovens administration afholdes af statskassen.

Stk. 2. Dog afholdes alle udgifter vedrørende fredningsnævnene samt udgifter i medfør af § 23, stk. 1, i København eller Frederiksberg af kommunen og i det øvrige land af amtsfonden. Ligger det sted, som sagen angår dels i en af de nævnte byer og dels i en amtsrådsreds eller ligger det i flere amtsrådsredse, træffer fredningsnævnet bestemmelse om fordelingen.

Kap. III.

Fredning.

Formål.

§ 10. Efter reglerne i dette kapitel kan der foretages fredning til gennemførelse af de i § 1, stk. 2, nævnte formål.

Rejsning af fredningssag.

§ 11. Fredningssag kan rejses af et ministerium, en kommunalbestyrelse, vedkommende fredningsplanudvalg samt en anerkendt forening eller institution.

Afvisning.

§ 12. Fredningsnævnet kan straks eller efter en foreløbig undersøgelse afvise sagen, såfremt nævnet finder, at der ikke eller ikke for tiden kan blive tale om fredning af det pågældende område.

Bekendtgørelse m. v.

§ 13. Når omfanget og beskaffenheden af den fredning, der kan komme på tale, kan fastlægges, foretager fredningsnævnet, såfremt det ikke har truffet beslutning efter § 12, bekendtgørelse om sagens genstand og omfang i Statstidende og et eller flere af de dagblade, der udkommer på egnen. Samtidig underrettes ejeren og brugeren af de pågældende ejendomme ved anbefalet brev om den påtænkte fredning.

Stk. 2. Når der har fundet bekendtgørelse sted i Statstidende, må der ikke foretages noget, der kan hindre eller vanskeliggøre sagens gennemførelse.

Stk. 3. Gennemføres fredningen ikke, kan fredningsnævnet eller overfredningsnævnet efter anmodning erstatte private grund-ejeres tab ved ikke at kunne udnytte ejendommen som hidtil i tiden mellem bekendtgørelsen i Statstidende og opgivelsen af fredningen.

Møder.

§ 14. Under sagens behandling afholdes et møde, som hovedregel på vedkommende ejendom.

Stk. 2. Bekendtgørelse om mødets afholdelse foretages med mindst 14 dages varsel i de i § 13, stk. 1, nævnte blade.

Stk. 3. Til mødet indkaldes skriftligt med mindst 14 dages varsel:

- 1) ejendommens ejer og bruger,
- 2) panthavere i ejendommen,
- 3) andre indehavere af rettigheder over ejendommen, der må antages at have retlig interesse i sagens afgørelse,
- 4) den myndighed, forening eller institution, der har rejst sagen,
- 5) vedkommende fredningsplanudvalg, amtsråd og byudviklingsudvalg samt den stedlige kommunalbestyrelse.
- 6) andre der har fremsat anmodning om indkaldelse, og som må antages at have retlig interesse i sagens afgørelse.

Stk. 4. Indkaldelse af de i stk. 3, nr. 1-3 nævnte foretages ved anbefalet brev.

§ 15. Afholdes der flere møder, sker indkaldelsen til senere møder alene ved underretning til de mødte og dem, der har fremsat udtalelser efter § 16, stk. 2. Underretning sker ved tilkendegivelse i et møde eller ved indkaldelse efter reglerne i § 14, stk. 3 og 4.

§ 16. De, der giver møde, skal have lejlighed til at udtale sig om fredningen og eventuelt fremsætte erstatningskrav samt nærmere begrunde dette.

Stk. 2. De, der efter § 14, stk. 3, skal indkaldes til mødet, kan, selv om de ikke giver møde, fremsende en udtalelse til nævnet om sagen.

§ 17. Fredningsnævnet skal søge at opnå enighed med ejeren og indehavere af andre rettigheder over ejendommen, om fredningens indhold, omfang og erstatningens størrelse.

Høring af naturfredningsrådet.

§ 18. Ved fredning af naturvidenskabelige eller undervisningsmæssige grunde skal fredningsnævnet indhente en erklæring fra naturfredningsrådet.

Fredningens indhold.

§ 19. Fredning kan ske ved pålæg af fredningsservitutter eller ved afståelse af ejendommen til staten eller en kommune. Afgørelsen træffes ved kendelse, der skal være begrundet.

§ 20. Fredningsservitutter kan gå ud på bevarelse af den nuværende tilstand, således at f. eks. yderligere dyrkning, beplantning, indgreb over for plante- og dyreliv, gravning eller bebyggelse af enhver art eller af visse arter fremtidig forbydes. Fredningsservitutter kan endvidere indeholde forskrifter om, hvorledes det fredede areal fremtidig må anvendes, herunder også bestemmelser om forbud mod færdsel på arealet og om, at visse former for anvendelse kræver forudgående tilladelse. Endelig kan det, i særlige tilfælde bestemmes, at allerede skete beplantninger, bebyggelser eller andre indretninger skal fjernes.

Stk. 2. Der kan ved fredningsservitut træffes bestemmelse om offentlig brug af bestemte arealer til færdsel, ophold eller lignende, såfremt det er af væsentlig betydning for befolkningens friluftsliv. Fredningsnævnet kan

udfærdige et ordensreglement, der bekendtgøres ved opslag på stedet.

Stk. 3. I fredningskendelser kan optages bestemmelser om, hvilke foranstaltninger ejeren eller brugeren skal træffe til fredningens gennemførelse.

Erstatning.

§ 21. I fredningskendelser skal bestemmes, om der tilkommer ejeren, brugeren eller andre indehavere af rettigheder over ejendommen erstatning. I bekræftende fald skal der endvidere træffes bestemmelse om erstatningens størrelse. Bortset fra ejere og brugere ydes der kun erstatning til retlighedshavere, der under sagen har nedlagt påstand herom.

Stk. 2. Fredningsnævnet bestemmer, om den erstatning, der tilkommer en bruger, skal ydes ved fradrag i hans afgift til ejeren eller undtagelsesvis ved udbetaling af et beløb én gang for alle.

Stk. 3. Erstatningsbeløb forrentes fra datoen for afsigelsen af fredningsnævnets kendelse og indtil beløbet kan hæves med en årlig rente, der er 1 pct. højere end den af Danmarks Nationalbank fastsatte diskonto, der er gældende på den nævnte dato. Fredningsnævnet eller overfredningsnævnet kan under særlige omstændigheder fastsætte et andet begyndelsestidspunkt for forrentningen.

Stk. 4. Foretages der fredning ved afståelse af en del af en ejendom, bortfalder alle panterettigheder i denne del af ejendommen, med mindre andet bestemmes i det enkelte tilfælde. Erstatning kan i disse tilfælde kun udbetales til ejeren med panthaverens samtykke, med mindre vedkommende nævn skønner, at indgrebet ikke medfører nogen som helst fare for pantsikkerheden.

Underretning om afgørelsen.

§ 22. Meddelelse om fredningsnævnets beslutning i henhold til § 12 tilsendes ved anbefalet brev den, der har rejst sagen, samt andre, der har været inddraget under sagen.

Stk. 2. Udskrift af fredningskendelser tilsendes:

- 1) ejendommens ejer og bruger,
- 2) andre indehavere af rettigheder over ejendommen, som under sagen har givet

møde eller fremsat udtalelse, jfr. § 16, stk. 2, eller fået tilkendt erstatning,

- 3) et ministerium, der har rejst sagen eller givet møde under sagen, eller fremsat ønske om underretning,
- 4) vedkommende fredningsplanudvalg, amtsråd og byudviklingsudvalg,
- 5) den stedlige kommunalbestyrelse samt en kommunalbestyrelse, der har rejst sagen eller givet møde under sagen, eller fremsat ønske om underretning,
- 6) anerkendte foreninger eller institutioner,
- 7) andre, der har givet møde under sagen, og har fremsat ønske om underretning, såfremt de må antages at have retlig interesse i sagens afgørelse.

Stk. 3. Underretning af de i stk. 2, nr. 1-2 nævnte personer sker ved anbefalet brev.

Stk. 4. Personer og myndigheder m. v., der efter § 24, stk. 1 og 2, kan indbringe afgørelsen for overfredningsnævnet, skal have meddelelse herom og om fristen for indgivelse af klagen.

Stk. 5. Inden 8 dage efter, at en fredningskendelse er afsagt, foretager fredningsnævnet bekendtgørelse om fredningen i de i § 13, stk. 1, nævnte blade.

Fredningens gennemførelse.

§ 23. Fredningsnævnet træffer de nødvendige foranstaltninger til gennemførelse og sikring af fredningen.

Stk. 2. Foretager ejeren eller brugeren ikke de foranstaltninger, der påhviler ham ifølge kendelse, kan nævnet lade foranstaltningerne udføre på hans bekostning.

Klage.

§ 24. Fredningsnævnets beslutning efter § 12 kan indbringes for overfredningsnævnet af den, der har rejst sagen.

Stk. 2. Fredningsnævnets kendelser og endelige beslutninger kan indbringes for overfredningsnævnet af de i § 22, stk. 2, nr. 1-6 nævnte personer og myndigheder m. v.

Stk. 3. Klagefristen er 4 uger fra den dag, fredningsnævnets afgørelse er meddelt den pågældende. Når der er særlig grund dertil, kan overfredningsnævnet dog tillade, at sagen indbringes for nævnet, selv om begæring om sagens indbringelse fremkommer efter udløbet af den nævnte frist, men inden 3 måneder efter kendelsens afsigelse.

F. t. 1. om naturfredning.

Forelæggelse.

§ 25. Kendelser, der medfører udgifter for det offentlige på over 20.000 kr. til betaling af erstatning, skal af fredningsnævnet forelægges for overfredningsnævnet.

Overfredningsnævnets behandling af klagesager.

§ 26. Forinden overfredningsnævnet træffer afgørelse i en sag, der er indbragt for nævnet efter § 24, stk. 2, skal det indkalde klageren og de i § 14, stk. 3, nr. 4-6, nævnte myndigheder og personer.

Stk. 2. Reglerne i §§ 14-16 finder tilsvarende anvendelse med hensyn til ejendomme, der uden at være omfattet af fredningsnævnets kendelse inddrages under overfredningsnævnets behandling.

§ 27. Overfredningsnævnet kan ændre fredningsnævnets afgørelse og herunder udvide eller indskrænke omfanget af en fredning. Dette gælder, uanset hvem der oprindeligt har rejst sagen eller indbragt denne for overfredningsnævnet, og uanset de påstande, der er nedlagt for fredningsnævnet.

Hjemvisning.

§ 28. Går fredningsnævnets afgørelse ud på, at der intet skal foretages, kan overfredningsnævnet, hvis det finder, at fredningen bør gennemføres, hjemvise sagen til fornyet behandling af fredningsnævnet. Hjemvisning kan endvidere ske, hvis overfredningsnævnet beslutter at udvide fredningens omfang.

Erstatning.

§ 29. Overfredningsnævnet skal søge at opnå enighed med de berettigede om fredningens indhold, omfang og erstatningens størrelse. Opnås der ikke enighed om erstatningen, forelægger overfredningsnævnet, efter at have truffet afgørelse om fredningens indhold og omfang, erstatningsspørgsmålene for taksationskommissionen til afgørelse.

Taksation.

§ 30. Til taksation, der i reglen afholdes på vedkommende ejendom, indkaldes med mindst 14 dages varsel ejendommens ejer og bruger, samt andre, der efter de foreliggende oplysninger må antages at have retlig interesse i taksationen.

Stk. 2. Indkaldelse efter stk. 1 skal ske ved anbefalet brev og indeholde oplysning om overfredningsnævnets afgørelse med hensyn til fredningens indhold og omfang.

Stk. 3. Taksationskommissionens afgørelse skal begrundes. Taksationskommissionen tilsender overfredningsnævnet en fuldstændig udskrift af afgørelsen. Til ejere og brugere af de pågældende ejendomme samt til andre, som må antages at have retlig interesse heri, og som fremsætter begæring herom, sendes en udskrift vedrørende de spørgsmål, der har betydning for den pågældende.

Stk. 4. I særlige tilfælde kan overfredningsnævnet, når taksationskommissionens afgørelse foreligger, tage spørgsmålet om fredningens indhold og omfang op til fornyet behandling.

Underretning om og gennemførelse af overfredningsnævnets afgørelse.

§ 31. § 22, stk. 1, 2 og 4 samt § 23 finder tilsvarende anvendelse med hensyn til overfredningsnævnets kendelser og beslutninger.

Forelæggelse for ministeren.

§ 32. Hvis overfredningsnævnets kendelse eller beslutning medfører udgift for det offentlige på over 100.000 kr. til betaling af erstatning, fremsendes kendelsen eller beslutningen til ministeren, der afgør, om han vil søge bevilling til betaling af statskassens andel af beløbet.

Stk. 2. Når statens andel af erstatningen er bevilget, er vedkommende kommuner, jfr. § 33, forpligtet til at betale deres andel.

Erstatningsfordelingen mellem stat og kommune.

§ 33. Statskassen betaler tre fjerdedele af fredningserstatningen. Den sidste fjerdedel betales af det pågældende amtsfond. Ligger det fredede område helt i København eller Frederiksberg betales fjerdedelen dog alene af den pågældende kommune. Ligger området dels i en af de nævnte byer og dels i en amtsrådsreds eller ligger det i flere amtsrådsredse, træffer fredningsnævnet eller overfredningsnævnet bestemmelse om fordelingen.

Stk. 2. Overfredningsnævnet kan, såfremt mindst 5 medlemmer stemmer herfor, be-

slutte, at statskassen skal betale indtil ni tiendedele af erstatningen, hvis det drejer sig om en fredning, der vil medføre store udgifter, og som har betydning for hele landet eller store dele deraf, medens den by eller amtskommune, hvori det pågældende område ligger, ikke har særlig interesse i fredningen.

Stk. 3. Fredningsnævnet eller overfredningsnævnet kan pålægge en kommune, der ikke er erstatningspligtig efter stk. 1, at betale en passende del af erstatningen, såfremt det må antages, at beboerne i kommunen har en væsentlig fordel af fredningen.

Ændringer i fredningskendelser.

§ 34. Fredningsnævnet kan gøre undtagelse fra bestemmelser i fredningskendelser, som ikke har været indbragt for overfredningsnævnet. Fredningsnævnet kan endvidere, såfremt alle medlemmerne stemmer herfor, helt eller delvis ophæve sådanne kendelser.

Stk. 2. Overfredningsnævnet kan gøre undtagelser fra bestemmelser i fredningskendelser, der er afsagt af nævnet, samt helt eller delvis ophæve sådanne kendelser.

Stk. 3. Afgørelse efter stk. 1 og 2 træffes ved kendelse.

Stk. 4. Forinden der træffes afgørelse efter stk. 1 og 2, skal vedkommende navn forhandle med ansøgeren samt dem, der i henhold til kendelsen er påtaleberettigede.

Stk. 5. Underretning om afgørelsen tilsendes:

- 1) de i stk. 4 nævnte personer og myndigheder m. v.
- 2) ejendommens ejer og bruger.
- 3) vedkommende kommunalbestyrelse, amtsråd, fredningsplanudvalg og byudviklingsudvalg,
- 4) anerkendte foreninger og institutioner,
- 5) andre, der må antages at have retlig interesse i sagens afgørelse.

§ 22, stk. 3, finder tilsvarende anvendelse.

Stk. 6. Afgørelser, der er truffet af fredningsnævnet, kan indbringes for overfredningsnævnet af de i stk. 5 nævnte personer og myndigheder m. v. § 24, stk. 3, finder tilsvarende anvendelse.

Stk. 7. Såfremt en afgørelse efter stk. 1 eller 2 medfører en væsentlig værdiforøgelse for vedkommende ejendom, kan undtagel-

sen eller ophævelsen gøres betinget af, at der til statskassen indbetales et beløb, der ikke må overstige værdiforøgelsen.

Stk. 8. Fredningsnævnet træffer de nødvendige foranstaltninger til gennemførelse af afgørelser efter stk. 1 og 2.

Kap. IV.

Planlægning.

Landskabsanalysen.

§ 35. Fredningsplanudvalgene foretager landskabsanalyser og udarbejder vejledende retningslinier til støtte for andre myndigheders planlægning og administration.

Fredningsplaner.

§ 36. Fredningsplanudvalgene udarbejder på grundlag af de i § 35 nævnte landskabsanalyser efter anmodning af ministeren for kulturelle anliggender eller på eget initiativ fredningsplaner over områder, hvor der kan blive tale om fredning efter kap. III eller erhvervelse til det offentlige efter § 61.

§ 37. Fredningsplaner skal godkendes af ministeren efter samråd med overfredningsnævnet. Fredningsplanudvalget foretager bekendtgørelse i Statstidende om planens godkendelse og foranlediger planen tinglyst på de ejendomme, der omfattes af planen. Meddelelse om godkendelsen indrykkes endvidere i et eller flere af de dagblade, der udkommer på egnen.

Stk. 2. Når der har fundet bekendtgørelse sted i Statstidende, må indtil der er sket bekendtgørelse om rejsning af fredningssag, jfr. § 13, eller om at planen er opgivet, tilstanden på de pågældende områder ikke forandres uden fredningsplanudvalgets tilladelse. Forandringer, der skyldes dyrkningsmæssige ændringer inden for sædvanlig land- eller skovbrugsdrift, kan dog gennemføres uden tilladelse.

Stk. 3. Meddelelse om fredningsplanudvalgets afslag på en anmodning om tilladelse efter stk. 2, kan ejeren kræve, at fredningsplanudvalget rejser fredningssag.

Stk. 4. Træffer ministeren bestemmelse om, at en fredningsplan helt eller delvis skal ophæves, foretager fredningsplanudvalget bekendtgørelse herom som nævnt i stk. 1, ligesom det foranlediger aflysning af planen på vedkommende ejendomme. Aflys-

ning skal endvidere ske, når der er rejst fredningssag.

Randplaner.

§ 38. Fredningsplanudvalget kan i forbindelse med gennemførelsen af større landsskabsfredninger udarbejde randplaner for områder, der ligger i nærheden af arealer, der er fredet, hvorom der er rejst fredningssag, eller som omfattes af en fredningsplan.

Stk. 2. Randplaner der udarbejdes efter samråd med fredningsnævn og eventuelt overfredningsnævn, skal godkendes af ministeren. Planerne bekendtgøres og tinglyses efter reglerne i § 37, stk. 1.

Stk. 3. Randplaner gælder for højst 15 år.

Stk. 4. I planens gyldighedsperiode må tilstanden på de pågældende områder ikke forandres uden fredningsplanudvalgets tilladelse. Forandringer, der skyldes dyrkningsmæssige ændringer inden for sædvanlig land- eller skovbrugsdrift, kan dog gennemføres uden tilladelse.

Stk. 5. Senest ved gyldighedsperiodens udløb afgør ministeren, om og i hvilket omfang der skal rejses fredningssag for de pågældende områder. I benægtende fald foretages bekendtgørelse og aflysning efter reglerne i § 37, stk. 4. Ministeren kan dog undtagelsesvis bestemme, at randplanen skal gælde for en ny periode.

§ 39. Såfremt en ejendom, der omfattes af en randplan, er faldet i værdi som følge af planens gennemførelse, er ejeren berettiget til erstatning for værdinedgangen.

Stk. 2. Erstatningen, der betales af statskassen, fastsættes efter reglerne i § 14, stk. 2-5, i lov om regulering af bymæssig bebyggelse.

Forbud.

§ 40. Må det antages, at en ejendom vil blive anvendt på en måde, der vil komme i strid med en frednings- eller randplan, som er under udarbejdelse, kan ministeren efter anmodning fra fredningsplanudvalget nedlægge forbud mod en sådan anvendelse. Forbudet nedlægges for et år, men kan dog, hvis særlige omstændigheder taler derfor, forlænges for yderligere et år.

Kap. V.

Anlæg i det åbne land.

Område.

§ 41. Bestemmelserne i §§ 42-45 finder kun anvendelse på anlæg m. v., der placeres uden for byer og bymæssige bebyggelser.

Offentlige anlæg.

§ 42. Offentlige anlæg skal placeres og udformes således, at de ikke i unødigt grad virker skæmmende i landskabet.

Stk. 2. Ministeren for kulturelle anliggender, kan med tilslutning af den eller de ministre, hvorunder de pågældende anlægsarbejder hører, bestemme, at placering og udformning af nærmere angivne kategorier af offentlige anlæg skal godkendes af ministeren for kulturelle anliggender eller vedkommende fredningsplanudvalg. Det kan endvidere bestemmes, at anlægsmyndigheder, såfremt ministeren eller fredningsplanudvalget ikke kan godkende et forelagt projekt, eller såfremt anlægsmyndigheden ikke kan tiltræde vilkår, der er knyttet til godkendelsen, kan indbringe sagen for vedkommende fredningsnævn til afgørelse. Bestemmelse efter 1. og 2. punktum kan træffes for hele landet eller for nærmere angivne dele af landet.

Oplagspladser m. v.

§ 43. Oplagspladser og lignende, der ikke er erhvervsøkonomisk nødvendige for landbrugs-, skovbrugs- eller fiskerierhvervet, samt lossepladser, motor- og andre væddeløbsbaner, campingpladser og tankstationer må kun etableres med fredningsplanudvalgets tilladelse.

Stk. 2. Hvis anvendelsen af en ejendom til de i stk. 1 nævnte formål medfører væsentlige ulemper eller virker stærkt skæmmende i forhold til omgivelserne, kan fredningsplanudvalget meddele ejeren påbud om etablering af hegn, beplantning eller andre foranstaltninger, som kan afhjælpe forholdet. Dette gælder, uanset hvornår anlægget er etableret, og om dette er sket i henhold til tilladelse efter stk. 1.

Andre private anlæg.

§ 44. Ministeren for kulturelle anliggender kan med tilslutning af den eller de ministre, hvorunder de pågældende anlægsarbejder hører, bestemme, at placering og

udformning til nærmere angivne kategorier af private anlæg skal godkendes af ministeren for kulturelle anliggender eller vedkommende fredningsplanudvalg. Bestemmelse efter 1. punktum kan træffes for hele landet eller for nærmere angivne dele af landet.

Stk. 2. Godkendelse efter stk. 1 om udnyttelse af særlige forekomster i jorden, kan bl. a. betinges af, at udnyttelsen sker efter en godkendt plan, at de arealer, der benyttes til gravning og materialeaffægning ved passende behandling og tilplantning m. v., bringes i en sådan stand, at de ikke virker skæmmende for landskabet, og at der stilles fornøden sikkerhed for evt. betingelsers opfyldelse.

Stk. 3. Uanset det i stk. 1 og 2 anførte kan ejeren af en ejendom dog altid uden godkendelse til eget brug udnytte forekomster i jorden af tørv, grus, kalk og lignende eller give andre en tilsvarende begrænset udnyttelsesret.

§ 45. Såfremt ministeren eller fredningsplanudvalget ikke kan godkende et anlæg som nævnt i § 44, eller såfremt ejeren eller den anlæggende ikke kan tiltræde vilkår, der er knyttet til godkendelsen, skal ministeren eller fredningsplanudvalget efter anmodning rejse fredningssag efter kap. III.

Stk. 2. For så vidt angår projekter om udnyttelse af forekomster i jorden, kan fredningssag dog ikke kræves rejst, fordi godkendelse tidsbegrænses eller der stilles de i § 44, stk. 2 nævnte vilkår.

Kap. VI.

Byggelinier m. v.

Strandbyggelinien.

§ 46. På strandbredder og andre kyststrækninger, hvor der ikke findes sammenhængende grønsvær eller anden sammenhængende landvegetation, og på arealer, der ligger inden for en afstand af 100 m fra, hvor denne vegetation begynder, må der ikke:

- 1) placeres bygninger, skure, campingvogne og lignende, opstilles master, foretages ændringer i terrænet eller henlægges affald og lignende,
- 2) foretages beplantning eller hegning, bort-

set fra hegning på land- og skovbrugs-ejendomme.

Stk. 2. Bestemmelsen i stk. 1, nr. 2 gælder ikke for skove, plantager og haver, hvor der var lovlig bevoksning før den 1. januar 1968.

Stk. 3. Er der i henhold til den hidtil gældende lovgivning ved tinglyst deklARATION fastsat et mindre forbudsområde end nævnt i stk. 1, er dette fortsat gældende.

Stk. 4. Bestemmelsen i stk. 1 gælder ikke for:

- 1) bestående forsvarsanlæg,
- 2) havneanlæg med tilhørende landarealer,
- 3) områder, der den 1. juli 1937 hørte under Københavns eller købstædernes bygrunde,
- 4) områder, der er undtaget fra forbudet mod bebyggelse m. v. i henhold til bekendtgørelser, udstedt efter den hidtil gældende lovgivning,
- 5) kyststrækninger, der er omfattet af loven om sandflugtsbekæmpelse, medmindre ministeren for kulturelle anliggender fastsætter andet.

Stk. 5. Bygninger, der er opført mellem kysten og byggelinien før 1. juli 1937 eller i henhold til dispensation efter de hidtil gældende regler, må kun genopføres eller ombygges i overensstemmelse med tegninger og beskrivelser, der er godkendt af fredningsnævnet.

Stk. 6. Hvor ganske særlige forhold foreligger, kan fredningsnævnet, såfremt alle medlemmer stemmer herfor, gøre undtagelse fra forbudet i stk. 1.

Stk. 7. Ministeren kan bestemme, at reglen i stk. 1 ikke skal gælde for nærmere angivne områder. Bestemmelse herom skal bekendtgøres i Statstidende og et eller flere af de dagblade, der udkommer på egnen.

Stk. 8. Ministeren kan fastsætte regler, hvorefter det helt eller delvis forbydes at placere telte på de i stk. 1 nævnte kyststrækninger. Bestemmelse herom kan træffes for hele landet eller nærmere angivne dele af landet.

Byggelinien ved skove, ferske vande og veje.

§ 47. Der må ikke uden fredningsnævnets tilladelse placeres bygninger, skure,

campingvogne og lignende inden for en afstand af

- 1) 300 m fra offentlige skove samt fra private skove på 20 ha eller derover, herunder sammenhængende eller hovedsagelig sammenhængende skovstykker hørende til forskellige skove,
- 2) 150 m fra søer med en vandflade på mindst 3 ha og offentlige vandløb med bundbredde på mindst 4 m og
- 3) 150 m fra de i § 3, stk. 2 a-c, i lov om bestyrelsen af de offentlige veje nævnte hovedlandeveje og landeveje. Er der fastsat byggelinier i henhold til §§ 40 og 41 i den nævnte lov regnes de 150 m fra disse linier.

Stk. 2. Bestemmelsen i stk. 1 gælder ikke for

- 1) bestående forsvarsanlæg,
- 2) havneanlæg med tilhørende landarealer,
- 3) bygninger, der er erhvervsøkonomisk nødvendige for landbrugs-, skovbrugs- og fiskerierhvervet, og som ikke anvendes til beboelse,
- 4) områder, hvor der inden den 1. januar 1968 var påbegyndt en væsentlig, lovlig bebyggelse inden for de i stk. 1 nævnte linier.

Stk. 3. Fredningsnævnet kan bestemme, at reglen i stk. 1 ikke skal gælde for nærmere angivne områder. Bestemmelse herom skal bekendtgøres i Statstidende og et eller flere af de dagblade, der udkommer på egnen.

Stk. 4. Uanset bestemmelsen i stk. 1 kan der på bebyggede ejendomme for en kortere tid placeres enkelte campingvogne i umiddelbar tilknytning til den del af bebyggelsen, som anvendes til beboelse, såfremt vognene ikke udlejes, og der ikke svares vederlag for placeringen.

Stk. 5. Ministeren kan fastsætte regler, hvorefter det helt eller delvis forbydes at placere telte inden for de i stk. 1 nævnte linier. Bestemmelse herom kan træffes for hele landet eller nærmere angivne dele af landet.

Kap. VII.

Jordfaste fortidsminder.

§ 48. Gravhøje, stengrave, voldsteder, forsvarsanlæg, ruiner og broanlæg, der enten er synlige i terrænet, eller hvorom der er foretaget tinglysning efter § 52, må ikke

beskadiges eller ændres, og det areal, hvorpå de er beliggende, må ikke deles ved ud-rigsantikvarens og fredningsnævnets samtykke. Samme beskyttelse har andre fortidsminder, såsom møllekanaler og dæmninger, stenvolde, stenrækker, kanaler, anlæg ved og i søer, åer og helligkilder m. v., såfremt der er foretaget tinglysning efter § 52.

Stk. 2. Bøvtastene, helleristnings- og andre kultstene, runestene, kors, milepæle og lignende må ikke ændres eller flyttes uden rigsantikvarens og fredningsnævnets samtykke.

Stk. 3. Fortidsminder på søterritoriet såsom stengrave, sejlspærringer, havne- og broanlæg må ikke beskadiges eller ændres uden rigsantikvarens samtykke. Fund af sådanne anlæg skal straks anmeldes til rigsantikvaren.

§ 49. Findes der under et jordarbejde grave, gravpladser, bopladser, ruiner eller andre jordfaste fortidsminder, skal arbejdet standses i det omfang, det berører fortidsmindet. Fundet skal straks anmeldes til rigsantikvaren, og de fundne genstande skal efter anmodning afleveres til denne. Rigsantikvaren meddeler snarest den, der udfører arbejdet, om dette kan fortsætte, eller det skal indstilles, indtil der er foretaget en undersøgelse, eller — såfremt fortidsmindet søges erhvervet i henhold til stk. 3 — indtil spørgsmålet om en erhvervelse er endelig afgjort. En eventuel undersøgelse skal være afsluttet inden 1 år efter anmeldelsen. Undersøgelsen bekostes af rigsantikvaren. Udføres arbejdet for en offentlig myndighed, afholdes udgifterne dog af denne myndighed.

Stk. 2. Private grundejeres tab ved ikke at kunne fortsætte den hidtidige drift, medens undersøgelsen foretages, eller, hvis fortidsmindet søges erhvervet efter stk. 3, indtil spørgsmålet om en erhvervelse er endeligt afgjort, erstattes af rigsantikvaren. Kan der ikke opnås enighed om erstatningen, fastsættes denne af taksationskommissionen.

Stk. 3. Finder rigsantikvaren, at det pågældende fortidsminde bør bevares på stedet for eftertiden, afgiver han, såfremt en aftale om en anden ordning ikke kan opnås, senest ved undersøgelsens afslutning indstilling til ministeren om erhvervelse af fortidsmindet

og eventuelt omkringliggende areal. Erhvervsen kan eventuelt ske ved ekspropriation efter reglerne i lov om fremgangsmåden ved ekspropriation vedrørende fast ejendom.

Stk. 4. Rigsantikvaren kan kræve adgang til steder, hvor der foretages jordarbejder, og hvor der kan formodes under arbejdet at fremkomme fund som nævnt i stk. 1, 1. punktum.

§ 50. Beskadiges, ændres eller flyttes et jordfast fortidsminde, kan rigsantikvaren pålægge ejeren og brugeren at genoprette den hidtidige tilstand inden for en rimelig frist, medmindre det godtgøres, at skaden ikke skyldes fejl eller forsømmelse fra disses side. Efterkommes pålægget ikke, kan rigsantikvaren lade arbejdet udføre på ejerens og brugerens bekostning.

§ 51. Rigsantikvaren kan mod forevisning af behørig legitimation kræve adgang til jordfaste fortidsminder, og kan lade sådanne fortidsminder undersøge og istandsætte, såfremt dette ikke medfører udgift for ejeren, jfr. dog herved § 50. Rigsantikvaren kan ligeledes kræve adgang til sådanne steder, hvor der kan formodes at være et fortidsminde.

Stk. 2. Finder rigsantikvaren, at der bør sikres offentlig adgang til et jordfast fortidsminde, afgiver han, såfremt en aftale om en vederlagsfri ordning ikke kan opnås, indstilling til ministeren om erhvervelse af fortidsmindet og eventuelt et omkringliggende areal. Det samme gælder, hvis rigsantikvaren af andre grunde mener, at fortidsmindet bør tilhøre det offentlige.

§ 52. Rigsantikvaren kan begære en meddelelse om tilstedeværelsen af de i § 48 nævnte jordfaste fortidsminder tinglyst på de pågældende ejendomme.

§ 53. Inden for en afstand af 100 m fra de i § 48 nævnte jordfaste fortidsminder, bortset fra kors, milepæle og lignende, må der ikke uden fredningsnævnets tilladelse placeres bygninger, skure, campingvogne og lignende, opstilles master, foretages beplantninger og ændringer i terrænet eller iværksættes foranstaltninger, der i væsentlig grad kan virke skæmmende på fortidsmindet. I skove og plantager, hvor der var bevoksning

før den 1. marts 1961, kan nyplantning dog finde sted, men beplantningen skal, medmindre fredningsnævnet tillader andet, holdes i en afstand af mindst 5 m fra fortidsmindets fod. Fredningsnævnet kan ændre grænserne for det i 1. punktum nævnte område, såfremt dets areal ikke forøges. Fredningsnævnet skal, inden det træffer afgørelser efter denne paragraf, indhente udtalelse fra rigsantikvaren.

Stk. 2. Ministeren kan fastsætte regler, hvorefter det helt eller delvis forbydes at placere telte inden for den i stk. 1, 1. punktum nævnte linje.

Kap. VIII.

Almenhedens færdsel og ophold.

Strandbredder.

§ 54. Strandbredder og andre kyststrækninger, på hvilke der ikke findes sammenhængende grønsvær eller anden landvegetation, er åbne for almenheden for færdsel til fods samt for kortvarigt ophold og badning. På private ejendomme må ophold og badning dog ikke finde sted inden for 50 m fra beboelsesbygninger. På steder, hvor der er ret til ophold og badning, er det tillige tilladt i kortere tid at have en båd uden motor liggende på strandbredden. Færdsel, ophold og badning sker på eget ansvar.

Stk. 2. Bestemmelsen i stk. 1 gælder ikke:

- 1) arealer, der før den 1. januar 1916 var udlagt som have eller inddraget under en erhvervsvirksomhed, der drives på vedkommende ejendom,
- 2) bestående forsvarsanlæg,
- 3) havneanlæg med tilhørende landarealer.

Stk. 3. Strandbredder langs diger, der er anlagt i henhold til digelovgivningen, er kun åbne for almenheden i det omfang, det bestemmes af fredningsnævnet med tilslutning af digebestyrelsen. Udgifter i forbindelse med almenhedens adgang til disse strandbredder refunderes digebestyrelsen med halvdelen af statskassen og halvdelen af det pågældende amtsfond.

Stk. 4. Fredningsnævnet eller for arealer, der ejes eller bruges af staten, ministeren for kulturelle anliggender kan i særlige tilfælde gøre undtagelse fra reglen i stk. 1.

Stk. 5. Bestemmelsen i stk. 1 er ikke til hinder for anbringelse af høfder, ålegårde, kreaturhegn og badebroer, når der holdes en passage åben bagom, over eller gennem de pågældende anlæg.

Stk. 6. Alle spørgsmål om udøvelsen af retten til færdsel, ophold og badning afgøres i øvrigt af vedkommende fredningsnævn eller for arealer, der ejes eller bruges af staten, af ministeren for kulturelle anliggender.

Stk. 7. Såfremt adgang til stranden er af særlig betydning for almenheden, og der ikke i fornødent omfang findes adgangsveje hertil, skal kommunalbestyrelsen efter anmodning fra ministeren for kulturelle anliggender udlægge en offentlig sti efter reglerne i lov om bestyrelsen af de offentlige veje.

Stk. 8. Ministeren for kulturelle anliggender fastsætter de almindelige regler for færdsel og ophold m. v. på de i stk. 1 nævnte arealer. Yderligere regler kan for de i stk. 3 nævnte strandbredder fastsættes af fredningsnævnet med tilslutning af digebestyrelsen og for andre strandbredder af fredningsnævnet efter anmodning af ejeren.

Stk. 9. Bestemmelserne i denne paragraf medfører ingen begrænsninger i den råden over strandbredderne, der tilkommer almenheden på andet retsgrundlag.

Stk. 10. Ejeren af en ejendom, hvorpå der findes en lovligt opført beboelsesbygning i en afstand af mindre end 100 m fra arealer, der er åbne for almenheden for ophold i medfør af stk. 1, kan, såfremt dette ophold medfører væsentlige gener, forlange ejendommen overtaget af staten for ejendomsværdien ved den seneste vurdering før anmodningens fremsættelse. Anmodningen fremsættes over for ministeriet for kulturelle anliggender gennem vedkommende fredningsplanudvalg.

Skove.

§ 55. Skove, hvortil der fører offentlig vej eller sti, eller hvortil der i øvrigt er adgang på lovlig måde, er åbne for almenheden for færdsel til fods samt for kortvarigt ophold. Færdsel og ophold sker på eget ansvar. I privatejede skove må færdsel, medmindre skovejeren giver adgang i videre omfang, kun finde sted på eksisterende veje og i tiden fra kl. 7 til solnedgang. Adgang kan helt forbydes på dage, hvor der afholdes jagt.

Stk. 2. Bestemmelsen i stk. 1 gælder ikke private skove under 5 ha og skovarealer, der er afmærkede som militære anlæg. I særlige tilfælde kan fredningsnævnet eller for statens skovarealer landbrugsministeren gøre undtagelse fra reglen i stk. 1, 1. punktum.

Stk. 3. Landbrugsministeren fastsætter de almindelige regler for færdsel og ophold i de i stk. 1 nævnte skove. Yderligere regler kan for statens skovarealer fastsættes af landbrugsministeren og for andre skove af fredningsnævnet efter anmodning af ejeren.

Stk. 4. Skovejeren eller dennes repræsentant kan af enhver, som færdes i skoven på anden måde end tilladt, kræve oplysning om den pågældendes navn, stilling og bopæl. Gives oplysninger ikke, eller forekommer de uantagelige, kan den pågældende føres til nærmeste politimyndighed.

Udyrkede arealer.

§ 56. Udyrkede arealer, hvortil der fører offentlig vej eller sti, eller hvortil der i øvrigt er adgang på lovlig måde, er åbne for almenheden for færdsel til fods samt for kortvarigt ophold. Færdsel og ophold sker på eget ansvar. Til privatejede arealer er der, medmindre ejeren bestemmer andet, kun adgang fra kl. 7 til solnedgang og på sådanne arealer må færdsel og ophold ikke finde sted inden for 150 m fra beboelsesbygninger, medmindre en videregående ret følger af § 54.

Stk. 2. Bestemmelsen i stk. 1 gælder ikke privatejede arealer, der i deres helhed er forsvarligt hegnede. Fredningsnævnet eller — for arealer, der ejes af det offentlige — vedkommende offentlige myndighed kan i særlige tilfælde gøre undtagelse fra reglen i stk. 1, 1. punktum.

Kap. IX.

Friluftsklamer m. v.

§ 57. Klamer og propagandaskilte må ikke anbringes i fri luft.

Stk. 2. Bestemmelsen i stk. 1 omfatter ikke

- Reklamer og propagandaskilte, der op sættes på eller ud til gader, veje og pladser i byer og bymæssige bebyggelser.
- Reklamer vedrørende næringsdrift eller virksomhed, når reklamen er anbragt

i umiddelbar tilknytning til næringsdriften eller virksomheden.

- c) Trafikpropagandaskilte, der er godkendt af rådet for større færdselssikkerhed.
- d) Plakater, der opsættes i forbindelse med folketingsvalg og valg til kommunale eller andre offentlige råd og folkeafstemninger.

Stk. 3. Fredningsnævnet kan tillade anbringelse af reklamer og propagandaskilte på væddeløbsbaner, kaproningsbaner og lignende samt undtagelsesvis i færgehavne.

Stk. 4. Fredningsnævnet kan forbyde reklamer og propagandaskilte, der er lovlige efter stk. 2 a og b, når de virker dominerende i landskabet eller er synlige over store afstande.

Stk. 5. Vejmyndighederne kan med tilslutning af vedkommende fredningsnævn tillade opstilling af skilte, der alene henviser til en næringsdrifts eller virksomheds beliggenhed.

Stk. 6. Bestemmelserne i denne paragraf om friluftsklamer finder anvendelse på alle plakater, afbildninger, fritstående skilte, lysreklamer og andre indretninger i reklameøjemed samt bygninger, der kun indeholder udstillings- eller demonstrationslokaler.

Stk. 7. Fredningsnævnet kan i særlige tilfælde tillade opførelse af de i stk. 6 nævnte bygninger.

Kap. X.

Klager m. v.

§ 58. Fredningsnævnets afgørelser i henhold til kapitlerne VI-IX kan indbringes for overfredningsnævnet af

- 1) andrageren
- 2) ejendommens ejer og bruger
- 3) ministeren for kulturelle anliggender
- 4) vedkommende fredningsplanudvalg
- 5) vedkommende amtsråd
- 6) den stedlige kommunalbestyrelse
- 7) anerkendte foreninger og institutioner
- 8) naturfredningsrådet i tilfælde, hvor fredningsnævnet har meddelt tilladelse efter § 46, stk. 6, jfr. § 46, stk. 1, nr. 1.

Stk. 2. Fredningsplanudvalgets afgørelser efter § 38 og § 43 kan indbringes for ministeren for kulturelle anliggender af de i stk. 1, nr. 1-2 og 5-7 nævnte personer og myndigheder m. v.

Stk. 3. Rigsantikvarens afgørelse i henhold til § 48, herunder om hvad der falder ind under begrebet jordfaste fortidsminder og grænserne for dette, kan indbringes for ministeren af de i stk. 1, nr. 1-2 og 4-7 nævnte personer og myndigheder m. v. Rigsantikvarens afgørelse i henhold til § 49, stk. 1 og § 50 kan indbringes for ministeren af ejendommens ejer og bruger.

Stk. 4. Meddelelse om de i stk. 1-3 omhandlede afgørelser tilsendes de, der efter de nævnte regler kan påklage afgørelsen. Meddelelsen skal indeholde oplysning om adgangen til at indbringe sagen for overfredningsnævnet eller ministeren og fristen for indgivelse af klagen.

Stk. 5. Klagefristen er 4 uger fra den dag, afgørelsen er meddelt den pågældende. Når der er særlig grund dertil, kan klageinstansen dog tillade sagens indbringelse, selv om begæring herom fremkommer efter udløbet af den nævnte frist, men inden 3 måneder efter at afgørelsen er truffet.

Kap. XI.

Forskellige fredninger.

§ 59. Ministeren for kulturelle anliggender kan ved bekendtgørelse foretage fredning af plante- og dyrearter, bortset fra pattedyr og fugle, i hele landet eller i bestemte områder.

§ 60. På statsjendom og på søterritoriet kan ministeren ved bekendtgørelse foretage fredning til varetagelse af de i § 1 nævnte formål.

§ 61. Ministeren kan erhverve arealer til det offentlige til varetagelse af de i § 1 nævnte formål.

Kap. XII.

Andre bestemmelser.

§ 62. Ministeren for kulturelle anliggender kan fastsætte regler om tilsyn og pleje med fredede områder.

§ 63. På fremmed ejendom må der ikke uden ejerens tilladelse henkastes eller anbringes affald eller lignende.

F. t. l. om naturfredning.

§ 64. Betingelser, der knyttes til tilladelser eller godkendelser i henhold til loven eller forskrifter udfærdiget i medfør af loven er bindende for ejer og indehaver af andre rettigheder over ejendommen uden hensyn til, hvornår en sådan ret er stiftet. Betingelsen kan tinglyses på ejendommen.

§ 65. Fredningsmyndighederne kan mod forevisning af behørig legitimation og så vidt muligt efter forudgående meddelelse til ejeren eller brugeren foretage besigtigelse på vedkommende ejendom.

Stk. 2. Besigtigelsen kan foretages uden tilkaldelse af sagens parter.

Kap. XIII.

Straffo-, ikrafttrædelses- og overgangsbestemmelser.

§ 66. Med bøde straffes den der:

- 1) overtræder §§ 13, stk. 2, 37, stk. 2, 38, stk. 4, 43, stk. 1, 46 stk. 1 og 5, 47 stk. 1, 48, 49, stk. 1, 53, stk. 1, 57 stk. 1 og 63.
- 2) foretager foranstaltninger i strid med en fredningskendelse,
- 3) tilsidesætter vilkår, der er fastsat i en tilladelse eller godkendelse i henhold til loven eller forskrifter, der er udstedt i medfør af loven eller en fredningskendelse,
- 4) overtræder forbud, der er nedlagt efter § 40, og § 57, stk. 4.
- 5) undlader at efterkomme et påbud udstedt efter § 43, stk. 2,
- 6) hindrer almenhedens ret til færdsel, ophold og badning i henhold til kap. VIII,
- 7) groft eller gentagne gange overtræder bestemmelser i ordensregler fastsat i henhold til loven.

Stk. 2. I forskrifter, der udstedes i henhold til loven, kan der fastsættes straf af bøde for overtrædelse af bestemmelser i forskrifterne.

Stk. 3. For overtrædelse, der er begået af et aktieselskab, andelselskab eller lignende, kan der pålægges selskabet som sådant bødeansvar.

Stk. 4. Forældelsesfristen for strafansvar

for overtrædelse som nævnt i stk. 1, nr. 1-3, bortset fra § 13, stk. 2 og § 63, er 5 år.

§ 67. Den til enhver tid værende ejer af en ejendom er forpligtet til at berigtige retsstridige forhold, medmindre vedkommende myndighed under særlige omstændigheder gør undtagelse herfra.

Stk. 2. Når et ved dom meddelt påbud om at berigtige et ulovligt forhold ikke efterkommes inden for den i dommen fastsatte frist, og inddrivelse af tvangsbøder ikke kan antages at føre til, at den pågældende efterkommer påbudet, kan vedkommende myndighed foretage det fornødne til forholdets berigtigelse på ejerens bekostning.

§ 68. Loven træder i kraft den 1968. Bestemmelserne i §§ 5, 33 og 54, stk. 3, træder dog i kraft samtidig med lov om ændring af lov om revision af den kommunale inddeling.

Stk. 2. Følgende love og lovbestemmelser ophæves:

- 1) Lov nr. 140 af 7. maj 1937 om naturfredning,
- 2) lov nr. 94 af 7. april 1936 om reservater for pattedyr og fugle,
- 3) § 4, stk. 4 i lov om udstykning og sammenlægning m. m. af faste ejendomme, jfr. lovebekendtgørelse nr. 119 af 10. april 1967.

§ 69. Fredningsplaner, der er bekendtgjort inden denne lovs ikrafttræden, bevarer deres gyldighed og har de i § 37, stk. 2, nævnte retsvirkninger.

Stk. 2. Lov nr. 140 af 7. maj 1937 finder anvendelse på fredningssager, der i henhold til nævnte lovs kap. III er rejst inden . . . . . 1968.

Stk. 3. De bekendtgørelser om videnskabelige reservater, der er udstedt i henhold til den hidtidige lovgivning, forbliver i kraft og kan forlænges, indtil de ophæves eventuelt i forbindelse med, at reservaterne fredes efter denne lovs kapitel III.

§ 70. Loven gælder ikke for Færøerne og Grønland.

Bemærkninger til lovforslaget.

Almindelige bemærkninger.

Den 22. maj 1968 fremsattes i folketinget forslag til en ny naturfredningslov, jfr. Folketingstidende spalte 3356, 3934, tillæg A sp. 3031 og B sp. 1559. Forslaget svarede til det udkast til forslag, der indgik i naturfredningskommissionens betænkning som en sammenfatning af de synspunkter, kommissionen nåede til under sit i december 1967 afsluttede arbejde. Forslaget fremsattes til helt fri debat, idet regeringen foretrak at lade sin endelige stillingtagen til forslaget nyskabelser afvente de tilkendegivelser, der måtte fremkomme under folketingets forhandlinger.

Det nu foreliggende forslag svarer med visse mindre modifikationer, til det tidligere fremsatte og er altså i det væsentlige i overensstemmelse med naturfredningskommissionens udkast.

Naturfredningskommissionen blev nedsat i efteråret 1961, efter at det under folketingets behandling af ændringsforslagene af 1961 til loven var blevet tilkendegivet, at det var ønskeligt at få en kommissionsbehandling af dette problemkompleks, herunder forholdet mellem fredningslovgivningen og den øvrige beslægtede lovgivning, specielt den af boligministeriet administrerede byplanlov og loven om regulering af bymæssig bebyggelse, samt den landbotretlige lovgivning. Endvidere ønskedes drøftet strukturen af fredningsorganerne og disses samarbejde indbyrdes og med administrative organer inden for beslægtede områder. Da samtidig problemerne i forbindelse med en eventuel dansk tilslutning til det europæisk-økonomiske fællesskab havde rejst sig, fik kommissionen yderligere som en hovedopgave pålagt at analysere situationen i forbindelse hermed, idet man gik ud fra, at der ville opstå et betydeligt øget pres på dansk jord fra udlandet. Det var således især spørgsmålet om en bebyggelsesregulering i forbindelse med fredningslovgivningen, der trængte sig på og hertil kom, at det havde vist sig, at de gældende regler herom i naturfredningsloven ikke var egnede til at løse dette problem. Efter nogle forhandlinger i kommissionen blev problematikken overgivet til regeringen, der herefter lod udarbejde de ved folkeafstemningen i 1963 bortfaldne lovforslag. Senere forsøg på at komme videre med disse problemer, bl. a. gennem overvejelserne i boligministeriets udvalg i 1963 om planlægningslovgivningen, førte ikke til resultater på lovgivningsområdet. Først efter at dette var klart, kunne naturfredningskommissionens arbejde med de øvrige problemer videreføres. Om de nærmere politiske og

historiske forudsætninger for kommissionsarbejdet og dermed nærværende lovforslag henvises til betænkningen, specielt s. 8 ff og 67 ff.

Nærværende forslag indeholder ikke nogle revolutionerende ændringer i naturfredningslovgivningen. I erkendelsen af det stigende behov for at beskytte vore landskabelige værdier og samtidig for en udbygning af befolkningens rekreative muligheder har man foreslået den gældende lov ajourført og forbedret på visse punkter.

Et hovedproblem for naturfredningskommissionen har det været, om der i overensstemmelse med hensigten med den i 1961 i loven indføjede § 22, fortsat skulle udøves en af fredningsmyndighederne varetaget almindelig bebyggelseskontrol i det åbne land, og om denne skulle være med eller uden erstatning for grundejere for mistet byggechance. Dette problem indgår ikke direkte i forslaget, hvori § 22 er udgået, idet man i overensstemmelse med kommissionens flertal går ind for, at den almindelige bebyggelseskontrol varetages af de sædvanlige bebyggelsesregulerende myndigheder.

Kommissionsflertallet har i forbindelse med tilkendegivelsen af dette standpunkt givet udtryk for visse ønsker vedrørende bebyggelsesreguleringens udformning på punkter, der er særlig betydningsfulde ud fra naturfredningsmæssige hensyn, idet det anføres (betænkningen s. 78):

„Det er efter kommissionens opfattelse af afgørende betydning, at bebyggelsesreguleringen omfatter hele landet og ikke er afhængig af, hvorvidt vedkommende kommune har en bygningsvedtægt eller ikke.

Man ønsker ligeledes at understrege betydningen af, at der allerede i henhold til gældende ret tillige kan tages landskabelige og rekreative hensyn ved udlæggelse af inder- og mellemzonearealer, bygge- og sommerhusområder, og henstiller, at der skabes utvivlsomt hjemmel til, at der også ved anden bebyggelsesregulering blandt de øvrige relevante hensyn lægges vægt på det landskabelige og rekreative.

Endelig ønsker man at pege på, at det for naturfredningsbestræbelserne er væsentligt, at der skabes så vidt muligt klare grænser for det byggeri i det åbne land, der er umiddelbart tilladt. Sådanne foreteelser som landbrugs- og gartnerbygninger, hvis erhvervsøkonomiske grundlag er tvivlsomt, sommerhuse, der opfylder kravene til helårshuse, aftægtsboliger og arbejderboliger, der overgår til

sommerhuse eller sædvanlig helårsbeboelse, ombygning af aflagte landbrugsbygninger til andet brug, stationære køretøjer m. v. kan kompromittere de almindelige bestræbelser for at bevare og spare på det åbne land. I disse forbindelse skal man hende opmærksomheden på, at udviklingen — især med hensyn til trafikmidler — har gjort, at begrebet „lokal helårsbeboelse“ og tilsvarende udtryk ikke længere er egnede som led i den almindelige bebyggelsesregulering.“

Da § 22 kun har haft en beskeden betydning for bebyggelsesreguleringen i det åbne land og dens ophævelse vil medføre administrative lettelser, har en del af naturfredningskommissionens medlemmer fundet det rigtigst, at den ophæves med det samme. Andre medlemmer har imidlertid fundet, at bestemmelsen bør bevares, indtil den forudsatte reform af den almindelige bebyggelsesregulering er en realitet.

Nærværende lovforslag indeholder ikke en til § 22 svarende bestemmelse, og dets gennemførelse vil derfor medføre en ophævelse af denne regel. Dette hænger sammen dels med, at man må være enig i, at § 22 ikke har haft den ved tagelsen i 1961 tilsigtede virkning, dels med det af boligministeren fremsatte forslag til lov om by- og landzoner.

Ved det sidstnævnte forslag vil regeringen bl. a. imødekomme de foran anførte synspunkter, som fremsattes af naturfredningskommissionen, og som indebærer, at de bebyggelsesregulerende myndigheder også skal tilgodese rent landskabelige og rekreative hensyn, og at disse myndigheder i forbindelse hermed ved fastlæggelse af planer og ved principielle enkeltafgørelser får tilsikret den fornødne ekspertise.

Medens man således opgiver fredningsmyndighedernes direkte ansvar og kontrol med bebyggelsen i det åbne land efter § 22, vil man i overensstemmelse med kommissionens enige indstilling stræbe efter på rent fredningsmæssigt grundlag varigt at sikre en række større og sammenhængende landskaber, hvor de naturfredningsmæssige værdier eller interesser har en særlig rig koncentration. Disse landskaber, der efter deres karakter vil komme til at svare til de engelske National Parks og de tyske Naturparker, foreslår kommissionen benævnt naturparker. Bl. a. i forbindelse med kommissionsarbejdet er der foretaget analyser af det danske landskab med henblik på en udpegning af de områder, hvor naturfredningsinteresserne i højere eller mindre grad spiller ind, og hvor de altså vil have en særlig vægt i afvejelsen mod andre samfundsinteresser. Dette arbejde videreføres, men har allerede skabt rammerne for arbejdet på naturparkerne. Disse vil om-

fatte centrale dele og randområder. Naturparkerne må skabes ved gennemførelse af fredninger mod sædvanlig erstatning til grundejerne enten ved umiddelbar rejsning af fredningssag, eller efter at der først har været gennemført fredningsplaner eller randplaner for de pågældende arealer, jfr. forslaget kap. IV om planlægning. Erstatningens størrelse vil i det omfang, erstatningen omfatter mistet byggechance, være afhængig af, i hvilket omfang man efter den øvrige bebyggelsesregulerende lovgivning udræder erstatninger herfor.

Det må påregnes, at en realisering af tankerne om disse omfattende landskabssikringer vil kræve en betydelig forøgelse af de midler, der er til rådighed til fredningserstatninger m. v. Det vil i denne forbindelse være væsentligt, at disse store fredningsager vil blive søgt gennemført under en løbende central kontrol med de samlede udgifter.

Der må påregnes en yderligere udbygning af det igangværende samarbejde med de lokale og regionale planlægningsmyndigheder.

Blandt de væsentlige nyskabelser i lovforslaget kan særligt henvises til § 46, hvorefter den eksisterende kontrol med, hvad der foregår af byggeri m. v. inden for en afstand af 100 m fra strandbredden, intensiveres, idet samtidig administrationen heraf overføres fra ministeriet for kulturelle anliggender, der hidtil har varetaget den, til de sædvanlige fredningsmyndigheder, endvidere til de i §§ 54, 55 og 56 indeholdte forslag om, at almenheden efter § 54 foruden som nu at måtte færdes også fremtidig må opholde sig på og bade fra alle strandbredder, efter § 55 at almenheden som nu til alle offentlige skove fremtidig har ret til færdsel til fods også i visse privatejede skove, samt efter § 56 at denne adgangsmulighed også opnås på visse udyrkede arealer m. v. I administrativ henseende gennemføres der visse forenklinger, herunder ved at man ophæver de i henhold til den gældende lovs § 7 nedsatte ankenævn, hvis funktioner fremtidig varetages af overfredningsnævnet. Processuelt er foreslået ændringer med henblik på at opnå en større overensstemmelse med ekspropriationsproceslovgivningen.

I øvrigt er ændringerne væsentligt redaktionelle eller ajourførende. Dette sidste ikke mindst gennem en tilrettelæggelse af samarbejdet mellem fredningsmyndigheder og andre myndigheder.

I de tilfælde, hvor betænkningens forslag er fra vejet, eller hvor der er valgt én af flere alternative løsninger, er dette anført i anmærkningerne til de enkelte paragraffer.

Gennemførelsen af nærværende lovforslag vil, som det fremgår navnlig af bemærkningerne til

kap. II, medføre øgede administrationsudgifter for statskassen til overfredningsnævnet, taksationskommissionen, statens naturfrednings- og landskabskonsulent, naturfredningsrådet, 14 fredningsplanudvalg, rigsantikvaren og ministeriet for kulturelle anliggender samt visse udgifter til fredningsnævnene. Et beløb på ca. 100.000 kr. vil blive besparet ved den foreslåede ophævelse af fredningsankenævnene. De samlede merudgifter anslås herefter skønsmæssigt til ca. 1.200.000 kr. Heraf vil en mindre del, såfremt den ny lov træder i kraft inden 1. april 1969, kunne blive aktuel allerede i finansåret 1968-69, medens den resterende stigning først vil fremkomme i finansårene 1969-70 og 1970-71.

Med hensyn til erstatningsudgifterne bemærkes, at der nødvendigvis må være forbundet en stor usikkerhed ved et skøn over disses udvikling som følge af lovforslagets gennemførelse. Såfremt tanken om store landskabsfredninger skal realiseres blot inden for en årrække, må der påregnes meget betydelige merudgifter. På finansloven for finansåret 1968-69 er der som rammebevilling til fredningserstatninger anslået et forbrug på 9 mill. kr.

I finansårene 1969-70 og 1970-71 vil rammebevillingen ved et forsigtigt skøn kunne ansættes til 13 og 17 mill. kr. På grund af usikkerheden omkring den almindelige bebyggelsesregulering vil det ikke være muligt at skønne over behovet i de følgende finansår, jfr. ovenfor. En effektiv gennemført bebyggelsesregulering vil dog kunne medføre, at den hidtidige stigningstakt i udgifterne til fredningserstatninger vil aftage noget.

Til egentlige erhvervelser anslås helt skønsmæssigt en årlig udgift på mellem 5 og 15 mill. kr., hvorved bemærkes, at dette skøn er forbundet med endnu større usikkerhed, idet det dog kan oplyses, at de årlige udgifter til erhvervelser i de seneste finansår har udgjort ca. 5 mill. kr. Det tilføjes, at der ikke i de nævnte beløb er medregnet eventuelle udgifter i forbindelse med den i § 54, stk. 10, foreslåede pligt for staten til at overtage visse ejendomme ved strandene.

Til anlæg af rekreative faciliteter i forbindelse med de således erhvervede og fredede områder er der i finansåret 1968-69 bevilget et beløb på 840.000 kr. I finansårene 1969-70 og 1970-71 må de samlede årlige udgifter formentlig anslås til henholdsvis 1,5 og 2 mill. kr.

De med disse områder forbundne driftsudgifter vil formentlig udgøre beløb stort set svarende til anlægsudgifterne i de pågældende finansår.

Bemærkninger til lovforslagets enkelte bestemmelser.

Til § 1.

Gældende lovs § 1, stk. 1 og 2.

Betænkning kap. I, s. 13 ff.

Medens formålsbestemmelsen i den nuværende lovs § 1, stk. 1, efter sin ordlyd kun omfatter motiveringerne for pålæggelsen af fredningsservitutter, har man i forslaget foretrukket en indledningsbestemmelse, der angiver formålet med hele loven, nemlig gennem samtlige de i loven nævnte midler at værne Danmarks natur og landskabelige værdier og at give befolkningen mulighed for at nyde godt af disse værdier.

I øvrigt udgør bestemmelsen en omredigering af den nugældende.

Blandt de opgaver, loven peger på, kan der være grund til særligt at nævne:

I *stk. 2*, nr. 1, omtales bevaring og pleje af større landskaber og andre områder af særlig værdi eller betydning for almenheden. Omtalen af større landskaber dækker begrebet naturparker som omtalt i betænkningen side 80 ff med bilagene 5-6, side 105 ff.

Den særlige omtale, som også findes i den nuværende bestemmelse af beliggenhedshensynet, tager bl. a. sigte på de arealer, som har en beliggenhed i nærheden af større bymæssige bebyggelser, jfr. betænkningens side 89 ff.

Det er nyt, at man i teksten nævner også plejen af de omtalte landskaber og områder.

Stk. 2, nr. 3, om åbning af adgang til at færdes og opholde sig i naturen er ny, idet den tidligere § 1, stk. 3, blot indeholdt en særregel om, at almenheden skulle have adgang til udrykede arealer tilhørende stat og kommune, hvilken bestemmelse nu er henført til forslaget § 56. De nærmere generelle regler om adgangen til at færdes og opholde sig i landskabet er i lovforslaget anført i kap. VIII, §§ 54-56.

Til kap. II.

Gældende lovs kap. II Fredningsmyndighederne, idet dog den nugældende § 7 modsvares af nærværende forslags § 65. Endvidere indgår den gældende lovs § 32 og 34.

Betænkning kap. XXI.

Forslaget omfatter ikke væsentlige ændringer i administrationen af naturfredningslovens regler, når bortses fra, at de i den gældende lovs § 4, stk. 3 og § 30a omtalte fredningsankenævn, der siden 1961 har været ankeinstans specielt i relation til fredningsnævnenes afgørelser i byggelinie- og reklamesager samt i henhold til § 35 i sager om nægtelse af dispensationer fra fredningsplaner, foreslås op-

hævet. Deres arbejde overføres efter forslaget til overfredningsnævnet, jfr. betænkningen s. 331 og 337 f.

Kapitlet omtaler ikke udtømmende de myndigheder, der virker med naturfredningsloven, men kun dem, hvis organisation kræver en særlig hjemmel i loven. Blandt de således ikke i kapitlet omtalte myndigheder kan nævnes ministeriet for kulturelle anliggender, statens naturfrednings- og landskabskonsulent samt rigsantikvaren, jfr. betænkningen s. 332 f og 339 f.

Gennemførelsen af loven vil medføre et merarbejde, ikke mindst for disse organer samt for fredningsplanudvalgene, jfr. neden for, og således nødvendiggøre en personalemæssig udbygning.

En af konsulentembedets arbejdsopgaver, færingen af et centralregister for fredningerne, er i den gældende lov særligt omtalt i § 29. Denne bestemmelse har man anset det for overflødig at medtage i lovforslaget. Det vil stadig være overladt til ministeren at fastsætte omfanget af den centrale registrering.

I den gældende lovs §§ 8, stk. 5, 19 stk. 6, 20 stk. 1, 32 stk. 2 og 3 samt 34 stk. 2, er omtalt de forskellige organers adgang til at anvende eller antage fornøden sagkyndig medhjælp. Da antagelsen af medhjælp er et rent bevillingsspørgsmål har man fundet det overflødig at medtage disse bestemmelser i lovforslaget. Specielt for fredningsplanudvalgenes vedkommende har man derimod fastsat i forslagens § 6, stk. 3, at disse efter anmodning yder fredningsnævnene bistand.

Til § 2.

Gældende lovs § 3, stk. 1.

Betænkning s. 336.

Af lovtekniske grunde har man indført betegnelsen fredningskredse for fredningsnævnenes stedlige område, ligesom man som udgangspunkt for fastsættelse af disse områder har valgt amtet i stedet for amtsråds kredsen. Der er dog ikke tale om nogen realitetss ændring, og fredningsnævnenes nuværende områder berøres derfor ikke af den nye lov. Efter henstilling fra naturfredningskommissionen vil ministeren for kulturelle anliggender tage spørgsmålet om en deling af de største fredningskredse op til overvejelse i samråd med justitsministeren og de pågældende fredningsdommere.

Til § 3.

Gældende lovs § 3.

Betænkning s. 334-36.

Bortset fra sproglige ændringer svarer bestemmelsen ganske til den gældende regel om frednings-

nævnene. Som nævnt i betænkningen s. 335-36 har naturfredningskommissionen overvejet en regel, hvorefter der altid skal være en repræsentant for købstæderne i nævnet. Under hensyn til den igangværende revision af den kommunale inddeling har kommissionen imidlertid ikke ment at burde foreslå en ændret sammensætning af nævnet.

Kommissionen har peget på, at en vis lettelse af fredningsdommerens arbejdsbyrde kunne opnås ved i videre omfang at lade suppleanten for dommeren optræde som formand, selv om denne ikke er forhindret, samt ved at fredningsplanudvalgenes sekretariater yder nævnene en udvidet bistand, jfr. forslagens § 6, stk. 3.

Der er i *stk. 5* indført en hjemmel for ministeren til at fastsætte en forretningsorden for nævnene. Det er tanken heri bl. a. at optage detailregler om nævnenes virksomhed, som i dag findes i loven, jfr. f. eks. § 8, stk. 2 og 4 og § 11, stk. 2.

Til § 4.

Gældende lovs § 4.

Betænkning s. 336-37.

Bestemmelsen om overfredningsnævnets sammensætning er foreslået ændret, således at antallet af politisk valgte medlemmer ikke fastsættes i loven men gøres afhængigt af antallet af partier i finansudvalget. Herved understreges bl. a. den sammenhæng, der er mellem overfredningsnævnets og finansudvalgets virksomhed. Forslaget indebærer, at hvert af de partier, der er repræsenteret i finansudvalget, skal vælge eet medlem.

Bestemmelsen svarer i øvrigt til reglen i den gældende lov, idet det dog i forslaget forudsættes, at der oprettes en stilling som heltidsansat formand for overfredningsnævnet og leder af dettes sekretariat. Endvidere er der skabt udtrykkelig hjemmel for, at afgørelsen i visse sager kan træffes af et udvalg bestående af formanden og 2 andre medlemmer.

I overensstemmelse med kommissionens forslag jfr. betænkningen s. 337-38 foreslås det, at de særlige ankenævn, jfr. gældende lovs § 4, stk. 3, nedlægges, og at ankenævnenes opgaver overgår til overfredningsnævnet. Dette i forbindelse med at overfredningsnævnet fremtidig skal være ankeinstans i strandfredningssager, jfr. § 58 samt den udvidelse af fredningsarbejdet, som forslaget forudsætter, vil kræve en udbygning af overfredningsnævnets sekretariat.

Til § 5.

Gældende lovs § 5.

Betænkning s. 338.

I overensstemmelse med, hvad der gælder for

taksationskommissioner i henhold til lov om fremgangsmåden ved ekspropriation vedrørende fast ejendom (ekspropriationsprocesloven) foreslås det, at formanden for kommissionen skal være jurist, og at der skal udpeges suppleanter for medlemmerne. Endvidere foreslås der skabt hjemmel for, at ministeren kan fastsætte en forretningsorden for kommissionen.

Bortset fra disse ændringer svarer bestemmelsen til de gældende regler, idet man dog som følge af det fremsatte forslag til lov om ændring af lov om revision af den kommunale inddeling har udeladt købstæderne og flækkerne i de sønderjyske landsdele blandt de kommunale myndigheder, som skal vælge det 3. medlem i taksationskommissionen. I henhold til nærværende forslags § 68 træder denne bestemmelse først i kraft samtidig med det nævnte lovforlag.

Til § 6.

Gældende lovs § 34.
Betænkning s. 338-39.

Den gældende lov indeholder alene en bestemmelse om, at ministeren kan nedsætte et udvalg for hele landet eller særlige udvalg for en eller flere amtsråds kredse eller for nærmere bestemte områder. Med hjemmel i denne bestemmelse er der nedsat 14 udvalg dækkende hele landet. De fleste udvalg omfatter flere amter.

Ligesom tilfældet var med hensyn til fredningskredsene, har man i forslaget af lovtekniske grunde ved bestemmelsen af udvalgenes stedlige område taget udgangspunktet i amtet i stedet for amtsråds kredsen. Der er dog heller ikke her tale om nogen realitetsændring, og de nuværende områder berøres derfor ikke af ændringen.

Med hensyn til udvalgenes sammensætning finder kommissionen, at der ikke bør ske ændringer i denne eller i de retningslinier, hvorefter medlemmerne udpeges. Det forudsættes dog, at der er folkevalgt overvægt i udvalgene, og man vil endvidere ved fremtidige beskikkelser følge kommissionens forslag om, at der blandt medlemmerne bør være en repræsentant for de centrale naturfredningsmyndigheder og eventuelt for den naturvidenskabelige sagkundskab. Herudover vil man drage omsorg for, at der i hvert udvalg beskikkes et landbrugskyndigt medlem efter indstilling af amtsrådet blandt praktisk udøvende landmænd uden for amtsrådets egen kreds.

Det forudsættes, jfr. forslagens *stk. 3*, at fredningsplanudvalgenes sekretariater tillige i et udvidet omfang yder teknisk bistand for fredningsnævnene.

Endelig gives der i *stk. 4* bemyndigelse for ministeren til at fastsætte retningslinier for udvalgenes arbejde.

Til § 7.

Gældende lovs § 6.
Betænkning s. 339.

Bestemmelsen svarer til den gældende lovs § 6, idet man dog af administrative grunde har foreslået, at alle medlemmer beskikkes af ministeren for kulturelle anliggender. Der er endvidere i *stk. 4* skabt mulighed for, at ministeren kan fastsætte en forretningsorden for rådet.

Gennemførelse af den nye naturfredningslov vil betyde en forøgelse af naturfredningsrådets arbejde, og det må forudses, at der må stilles yderligere medhjælp til rådighed for rådet.

Til § 8.

Gældende lovs § 6, *stk. 1*.
Betænkning s. 340.

Bestemmelsen svarer til de gældende regler. Af lovtekniske grunde har man dog foreslået bestemmelsen placeret i en selvstændig paragraf.

Til § 9.

Gældende lovs § 32.

Bestemmelsen svarer til den gældende lovs § 32, idet man dog har fundet det overflødig udtrykkeligt at anføre, at de i forslaget nævnte udgifter til administration indbefatter befordringsudgifter og dagpenge til medlemmerne af de forskellige nævn og råd og udgifter til sagkyndig bistand til disse.

Endvidere er det foreslået, at det overlades til fredningsnævnet i stedet for indenrigsministeren at træffe bestemmelse om fordelingen af administrationsudgifterne, hvis det sted, fredningssagen angår, bl. a. ligger i flere amtsråds kredse. Dette svarer til bestemmelsen i forslagens § 33, *stk. 1*.

Med hensyn til udeladelsen af købstæderne og flækkerne i de sønderjyske landsdele henvises til bemærkningerne til forslagens § 5.

Til kap. III.

Kapitel III indeholder regler for behandlingen af fredningssager. Som anført i betænkningen s. 344 har de gældende regler i det væsentlige virket tilfredsstillende, og der foreslås derfor kun få realitetsændringer, som de indhøstede erfaringer har gjort påkrævede. Herudover er dog foretaget enkelte ændringer for at opnå overensstemmelse med loven om fremgangsmåden ved ekspropriation vedrørende

fast ejendom, der blev gennemført i 1964. Endelig har man på en række punkter foreslået ændringer for at klargøre eller simplificere lovteksten.

Til § 10.

Gældende lovs § 1.

Efter bestemmelsen skal fredning kunne foretages til gennemførelse af de i § 1, stk. 2, nævnte formål. Der henvises til bemærkningerne til denne bestemmelse.

Til § 11.

Gældende lovs § 8 og § 38.

Betænkning s. 345.

Bestemmelsen svarer til reglerne i den gældende lov, idet man dog har foreslået, at fredningsplanudvalgene får en generel adgang til at rejse fredningssag. Endvidere har man fundet det bedst stemmende med nævnets domstolslignende karakter at afskaffe dets mulighed for selv at rejse fredningssag.

Til § 12.

Betænkning s. 345-46.

Bestemmelsen, der er ny, giver fredningsnævnene mulighed for på et foreløbigt grundlag at træffe afgørelse om, hvorvidt de vil efterkomme en begæring om rejsning af fredningssag. En afvisning vil kunne begrundes med, at det er åbenbart, at der ikke er behov for eller måske hjemmel til at foretage fredning, eller med, at det ikke for tiden — af økonomiske eller arbejdsmæssige grunde — er muligt at gennemføre den. Bestemmelsen er et ønskeligt modstykke til den vide adgang til at rejse fredningssag.

Til § 13.

Gældende lovs § 10, stk. 1, 1.-2. punktum.

Betænkning s. 351-53.

Bestemmelsen svarer til reglerne i den gældende lovs § 10, stk. 1, 1. og 2. punktum, idet det dog er præciseret, at bekendtgørelsen foruden i Statstidende skal ske i de lokale dagblade, ligesom den individuelle underretning er udvidet til også at omfatte brugeren af vedkommende ejendom. Endvidere er det foreskrevet, at underretningen skal ske ved anbefalet brev.

Den gældende lovs § 10, stk. 1, 3. punktum, indeholder en regel om såkaldt forsinkelseserstatning, hvis en fredningssag, hvorom der er sket bekendtgørelse, ikke gennemføres. Naturfredningskommissionen har indgående behandlet spørgsmålet om, hvorvidt denne bestemmelse burde bibeholdes, jfr. betænkningen s. 351-53. Som det fremgår heraf, fandt en del af medlemmerne, at bestemmelsen burde opheves for at opnå den størst mulige ensartethed i

lovgivningen på beslægtede områder, medens andre medlemmer ønskede at bevare en adgang til at yde forsinkelseserstatning i de tilfælde, hvor en fredningssags rejsning fører til indgreb, som senere opgives, i allerede igangværende lovlig anvendelse af fast ejendom. En bestemmelse af dette indhold er anført som § 13, stk. 3, i overensstemmelse med kommissionens lovudkast.

Til § 14.

Gældende lovs § 10, stk. 2, 1.-4. punktum.

Betænkning s. 346-47.

Bestemmelsen svarer i det væsentlige til gældende ret. Det er dog i overensstemmelse med praksis udtrykkeligt fastslået, at indkaldelse til det pågældende møde skal ske både ved indkaldelse i Statstidende og i de stedlige blade samt ved individuel indkaldelse dog bortset fra utinglyste rettigheder, for hvis vedkommende der må henvises til den offentlige indkaldelse. Som anført i betænkningen må der i det omfang, det er muligt, ske individuel indkaldelse af alle, over for hvem der kan blive tale om at kræve fredningen respekteret. I overensstemmelse med ekspropriationsproceusloven foreslås det, at den individuelle indkaldelse sker ved anbefalet brev og med 14 dages varsel. Endelig foreslås pligten til at give individuel underretning udvidet til også at omfatte vedkommende fredningsplanudvalg og byudviklingsudvalg, idet gennemførelse af fredninger er af stor betydning for disse udvalgs arbejde.

Om virkningen af, at indkaldte personer ikke giver møde, henvises til betænkningen s. 347.

Til § 15.

Gældende lovs § 10, stk. 2, 5.-6. pkt.

Betænkning s. 347.

Bestemmelsen svarer bortset fra sproglige ændringer til gældende ret.

Bestemmelsen er ikke til hinder for, at der gives underretning i videre omfang, hvilket f. eks. kan være påkrævet, hvis sagen har været udsat i lang tid.

Til § 16.

Gældende lovs § 10, stk. 3.

Betænkning s. 347.

Bestemmelsen svarer til gældende ret.

Til § 17.

Gældende lovs § 11.

Bestemmelsen svarer i det væsentlige til reglen i den gældende lovs § 11, stk. 1, 1. punktum. Reglerne i lovens § 11, stk. 1, 2. punktum udgår, da det

oreslås jfr. forslaget § 19, at fredning altid skal ske ved kendelse. Reglen i § 11, stk. 2, forudsættes optaget i forretningsordenen for fredningsnævne.

Til § 18.

Gældende lovs § 12.

Bestemmelsen svarer til den gældende lovs § 12, stk. 1, idet man dog ikke har ment at burde opretholde bestemmelsen om, at naturfredningsrådets negative holdning udelukker fredningens gennemførelse.

Man har anset det for overflødig i lovforslaget at medtage bestemmelsen i den gældende lovs § 12, stk. 2, hvorefter fredningsnævnet har mulighed for at indhente en erklæring fra rådet i visse andre tilfælde. Det er imidlertid klart, at det ofte vil være hensigtsmæssigt at indhente en sådan erklæring.

Til § 19.

Gældende lovs § 13, stk. 1 og 4.

Betænkning s. 347-48.

Efter forslaget kan fredning ske ved pålæg af fredningsservitut eller ved afståelse af ejendommen til det offentlige. Der gennemføres således en almindelig adgang for såvel fredningsnævne som overfredningsnævnet til at gennemføre en fredning ved ekspropriation. Det fastslås endvidere, at en fredning altid skal ske ved kendelse, og at denne skal begrundes.

Til § 20.

Gældende lovs § 13, stk. 2 og 3.

Betænkning s. 347.

Bestemmelsen indeholder regler om fredningskendelsens indhold. Den svarer i det væsentlige til de gældende regler, idet man dog har foreslået en simplificering af disse.

Til § 21.

Gældende lovs § 14.

Betænkning s. 354-56.

Bestemmelserne i *stk. 1 og 2* svarer i det væsentlige til gældende lovs § 14, stk. 1 og 2. I overensstemmelse med det i betænkningen s. 347 anførte er det fastslået, at der — bortset fra ejere og brugere — kun ydes erstatning til rettighedshavere, der under sagen har nedlagt påstand herom. Det forudsættes herved, at der er sket individuel indkaldelse af alle rettighedshavere.

Bestemmelserne i *stk. 3 og 4* er nye. De svarer i det væsentlige til de tilsvarende regler i ekspropriationsproceslovens §§ 22 og 25. Spørgsmålet om, hvilket tidspunkt, der skal være afgørende ved erstatnings-

fastsættelsen, er nærmere omtalt i betænkningen s. 354.

Til § 22.

Gældende lovs § 15.

Stk. 1 angår underretning om fredningsnævnets afvisning af en sag efter forslaget § 12. Det må i disse tilfælde anses for tilstrækkeligt, at der gives underretning til den, der har rejst sagen, og til andre, der måtte være inddraget under denne.

Stk. 2 svarer til § 15, stk. 1, stk. 2 og stk. 3, 2. pkt. i den gældende lov, idet der dog er foretaget en præcisering af den kreds af personer og myndigheder m. v., der skal have underretning om afgørelsen.

Stk. 3. Det foreslås ligesom ved indkaldelse, jfr. forslaget § 13, at underretning til ejer og bruger og visse andre rettighedshavere, jfr. stk. 2, 1) og 2) gives ved anbefalet brev.

I *stk. 4* foreslås i overensstemmelse med den tilsvarende bestemmelse i ekspropriationsprocesloven indsat en bestemmelse om, at de, der kan indbringe afgørelsen for overfredningsnævnet, skal have meddelelse herom og om fristen for indgivelse af klage.

Stk. 5. svarer til den gældende lovs § 15, stk. 3, 1. pkt. Efter forslaget skal bekendtgørelse dog ske ikke alene i Statstidende, men også i et eller flere af de dagblade, der udkommer på egnen.

Til § 23.

Gældende lovs § 16.

Bestemmelsen i *stk. 1* har samme indhold som den gældende bestemmelse i § 16, stk. 1, 1. punktum, idet det dog er fundet unødvendigt i lovteksten at nævne eksempler på de foranstaltninger, der må træffes til fredningens gennemførelse og sikring, d. v. s. tinglysning af kendelsen, bekendtgørelse af fredningen og afmærkning af dennes område.

Stk. 2 svarer i det væsentlige til gældende lovs § 16, stk. 1, 2. punktum. Bestemmelsen i den gældende lov om, at de medgæede beløb kan inddrives hos ejeren eller brugeren ved udpantning, er overflødig og derfor ikke medtaget i forslaget. En bestemmelse om, at udgifterne afholdes forskudsvis af statskassen er ligeledes overflødig, idet dette følger af forslaget § 9.

Til § 24.

Gældende lovs § 19, stk. 1 og 2.

Betænkning s. 348.

Stk. 1 angår klage over fredningsnævnets afvisning af en sag efter forslaget § 12. Det foreslås, at alene den person eller myndighed, der har rejst sagen, skal kunne indbringe denne for overfredningsnævnet.

Indholdet af *stk. 2* svarer i det væsentlige til den gældende lovs § 19, *stk. 1*, idet man dog mellem de klageberettigede har medtaget vedkommende fredningsplanudvalg og byudviklingsudvalg.

Stk. 3 svarer til gældende lovs § 19, *stk. 2*. Op-
rejsningsbevilling foreslås dog af praktiske grunde meddelt af overfredningsnævnet i stedet for af ministeren for kulturelle anliggender.

Til § 25.

Gældende lovs § 19, *stk. 3*.

Betænkning s. 348.

I overensstemmelse med naturfredningskommissionens betænkning foreslås grænsen for, hvilke sager der af fredningsnævnet skal forelægges for overfredningsnævnet, sat op fra 3.000 til 20.000 kr.

Til § 26.

Gældende lovs § 19, *stk. 7-8*.

I *stk. 1* foretages en præcisering af, hvilke personer m. v. der skal indkaldes under overfredningsnævnets behandling af sagen. Bestemmelsen svarer i det væsentlige til gældende ret.

I *stk. 2* foreslås i overensstemmelse med praksis og naturfredningskommissionens betænkning, at reglerne i §§ 14-16, d. v. s. reglerne for afholdelse af møder under fredningssagens behandling i 1. instans, skal finde anvendelse med hensyn til ejendomme, der inddrages under overfredningsnævnets behandling, og som ikke er omfattet af fredningsnævnets kendelse. De hensyn, der ligger bag denne bestemmelse, kunne føre til, at de nævnte regler også skulle finde anvendelse i tilfælde, hvor overfredningsnævnet på væsentlige punkter agter at ændre fredningskendelsen. En bestemmelse, der kræver fornyet indkaldelse efter reglerne i §§ 14-16 i alle sådanne tilfælde vil imidlertid virke unødvendig omstændelig og forsinkende på sagens behandling. En regel af dette indhold er derfor ikke medtaget i lovforslaget, idet man forudsætter, at overfredningsnævnet ved alle væsentlige ændringer forhandler med de parter, der berøres deraf.

Det er fundet upåkrævet i lovtæksten at medtage bestemmelsen i den gældende lov i § 19, *stk. 7*, 1. og 2. punktum om overfredningsnævnets møder og om førelse af en autoriseret protokol. Disse regler kan eventuelt optages i nævnets forretningsorden. Bestemmelsen i den gældende lovs § 19, *stk. 8*, 1. punktum, hvorefter der under behandling af klagesagen ikke må foretages noget, der kan hindre eller vanskeliggøre sagens gennemførelse, er anset for overflødig, idet den tilsvarende bestemmelse i forslaget § 13, *stk. 2* må gælde, indtil fredningssagen er endelig afgjort.

Til §§ 27 og 28.

Gældende lovs § 19, *stk. 4* og 5.

Bestemmelserne svarer ganske til gældende lovs § 19, *stk. 4* og 5. Bestemmelsen i § 28 vil være særlig anvendelig bl. a. ved fredningsnævnets afvisning af en sag efter forslaget § 12, men det kan være hensigtsmæssigt at bruge hjemvisning i andre tilfælde.

Til § 29.

Gældende lovs § 20, *stk. 1*, 1.-3. punktum.

Betænkning s. 348-51.

Bestemmelsen svarer i det væsentlige til gældende lovs § 20, *stk. 1*, 1.-3. punktum. Man har dog ikke medtaget bestemmelsen om, at erstatningsspørgsmålene, hvis der er enighed herom, kan afgøres af overfredningsnævnet, såfremt ejeren og de andre i ejendommen berettigede, der har givet møde under sagen, er enige heri, idet bestemmelsen så at sige ikke anvendes i praksis.

Om overfredningsnævnets og taksationskommissionens beføjelser med hensyn til erstatningsfastsættelsen henvises i øvrigt til betænkningen.

Til § 30.

Gældende lovs § 20, *stk. 1*, 4.-6. punktum

Bestemmelsen i *stk. 1* svarer til gældende ret, idet man dog har fundet det upåkrævet at foreskrive, at formanden for fredningsnævnet skal indkaldes til taksationen.

Bestemmelsen i *stk. 2* er ny. Det bestemmes, at indkaldelsen skal indeholde oplysning om overfredningsnævnets afgørelse med hensyn til fredningens indhold og omfang, og at indkaldelsen — ligesom andre indkaldelser efter forslaget — skal ske ved anbefalet brev.

I *stk. 3* er foretaget en præcisering af den kreds af personer og myndigheder, der skal have underretning om taksationskommissionens afgørelse. Det foreskrives endvidere udtrykkeligt, at kommissionens afgørelser skal begrundes.

Bestemmelsen i *stk. 4* var ikke medtaget i det tidligere lovforslag. Der foreslås herved skabt en utvivlsom hjemmel for overfredningsnævnet til at lade foretage prøvetaksation, således at man har mulighed for at begrænse eller ophæve en fredning, såfremt erstatningsudgifterne måtte blive uforholdsmæssigt store. En hjemmel herfor har i praksis været udledt af den gældende lovs § 20, *stk. 1*, sidste punktum.

Til § 31.

Gældende lovs § 20, *stk. 2*.

Det foreslås, at de regler, der gælder for underretning om fredningsnævnets kendelser, også skal finde anvendelse ved underretning om overfredningsnævnets kendelser.

Underretning og tinglysning kan efter anmodning af overfredningsnævnet foretages af vedkommende fredningsnævn.

Til § 32.

Gældende lovs § 21.

Betænkning s. 356-57.

Efter den nugældende § 21 skal overfredningsnævnets kendelser, såfremt erstatningsudgiften for det offentlige udgør mere end 10.000 kr. sendes til ministeren, der afgør om bevillingen skal søges. I overensstemmelse med kommissionens forslag har man fundet det forsvarligt at indskrænke forelæggelsen for ministeren og bevillingsmyndighederne til større og mere betydningsfulde sager. Det foreslås derfor, at kun sager, der medfører udgift for det offentlige på over 100.000 kr. til betaling af erstatning, skal fremsendes af overfredningsnævnet til ministeren.

I tilfælde, hvor ikke alle erstatningskrav afgøres forligsmæssigt, må overfredningsnævnets kendelse afvente taksationskommissionens afgørelse med hensyn til de øvrige erstatnings spørgsmål. Da det ofte kunne forekomme urimeligt, at udbetaling af de erstatninger, hvorom der var enighed, skulle afvente kendelsens afsigelse, indførte man for nogle år siden med tilslutning af finansudvalget og de kommunale organisationer en ordning, hvorefter der — når indholdet og omfanget af fredningen var fastlagt — med tilslutning af finansudvalget og de pågældende kommunalbestyrelser kunne ske en forskudsvis udbetaling af disse erstatninger. Denne ordning har virket tilfredsstillende. Det vil dog være en forenkling, såfremt en afgørelse om udbetaling af forskud — ligesom tilfældet er, når der foreligger en kendelse — umiddelbart bliver bindende for de kommunale myndigheder, når statens andel er bevilget. For at klargøre dette, har man foreslået stk. 1 ændret, således at det omfatter både kendelser og beslutninger.

Afgørende for, om forelæggelsen for ministeren skal ske, vil det være, om den samlede udgift i forbindelse med den pågældende fredningssag skønnes at overstige 100.000 kr. Undladelsen af en forelæggelse f. eks. ved forskuderstatninger på under 100.000 kr. vil således ikke kunne finde sted, hvis den samlede erstatningsudgift efter overfredningsnævnets skøn vil komme til at overstige dette beløb.

Til § 33.

Gældende lovs § 17.

Bestemmelsen, der omhandler byrdefordelingen mellem stat og kommune, svarer i det væsentlige til gældende ret. Man har ikke ment på nuværende tidspunkt at burde foreslå en ændring af denne fordeling. Om udeladelsen af købstæderne og flækkerne i de sønderjyske landsdele henvises til bemærkningerne til forslaget § 5. 3. revisionsdepartement har rejst spørgsmålet om, hvorvidt kommunerne har krav på erstatning ved fredning af kommunale arealer. Fremgangsmåden med hensyn hertil varierer en del fra sag til sag afhængig af de nærmere omstændigheder, herunder arten og intensiteten af den kommunale interesse i sagen. Hvor en fredningssag omfatter statsarealer, ydes der ikke fredningserstatning og som følge heraf heller ikke kommunale bidrag.

Forslaget afviger dog på 2 punkter fra den gældende bestemmelse. Efter lovens § 17, stk. 1, sidste punktum afgør indenrigsministeren i tilfælde, hvor den fredede ejendom ligger dels i en købstad m. v. og dels i en amtsrådsreds eller i flere amtsrådsredse, hvorledes den del af erstatningen, der ikke skal betales af staten, skal fordeles mellem de implicerede kommuner. Af praktiske grunde foreslås, at afgørelsen fremtidig træffes af fredningsnævn eller overfredningsnævn.

Efter lovens § 17, stk. 2, kræver en beslutning om, at staten skal betale endtil $\frac{9}{10}$ af erstatningen, enstemmighed i overfredningsnævnet. Efter forslaget skal en sådan beslutning fremtidig kunne træffes, såfremt 5 af nævnets medlemmer stemmer herfor.

Til § 34.

Gældende lovs § 18.

Betænkning s. 357.

Bestemmelserne i *stk. 1 og 2* svarer til § 18, stk. 1, i den gældende lov, idet det dog er klargjort, at der kan gøres undtagelser fra fredningskendelser, og at en fredningsservitut kan ophæves helt eller delvis, uden at der foreligger andragende fra ejeren eller en i ejendommen berettiget herom.

Bestemmelsen i *stk. 3* er ny. Det fastslås, at afgørelser om undtagelse fra og ophævelse af fredningskendelser skal ske ved kendelse.

I *stk. 4* præciseres, efter hvilke regler disse sager skal behandles. Det foreslås, at der, forinden afgørelse træffes, alene skal forhandles med dem, der i henhold til kendelsen er påtaleberettigede. Bestemmelsen udelukker dog ikke, at der også indkaldes andre, som måtte være særlig interesseret i afgørelsen. Derimod har man fundet det rigtigst,

at underretning om afgørelsen sendes til den samme kreds, som ville have fået underretning, hvis der forelå en ny fredningssag, ligesom man har fundet det rettest, at disse kan indbringe fredningsnævnets afgørelse for overfredningsnævnet.

Den omtalte forhandling kan efter overfredningsnævnets anmodning finde sted ved fredningsnævnets foranstaltning.

Bestemmelsen i *stk. 7* er ny. Den tager sigte på de tilfælde, hvor undtagelsen eller ophævelsen sker efter ansøgning. Det vil i disse tilfælde ofte være rimeligt, at ansøgeren, såfremt han har fået erstatning for et fredningsindgreb, må afgive en del af den værdiforøgelse, som en dispensation eller ophævelse medfører.

Til kap. IV. Planlægning.

Gældende lovs kap. V. Fredningsplaner §§ 33-39.

Betænkning s. 41 ff, 85 ff, 92, 105 ff, 331 og 338.

Kapitlet omtaler det planlægningsarbejde, som udføres af fredningsplanudvalgene. Herudover finder der centralt en rådgivning og planlægning sted gennem statens naturfrednings- og landskabskonsulent. I forhold til det nugældende kapitel V om fredningsplaner er bestemmelsen i § 34 om nedsettelsen af fredningsplanudvalgene overført til forslaget § 6, ankebestemmelsen i § 35 til forslaget § 58, *stk. 2* og bestemmelsen i § 37, *stk. 2*, om ministerens erhvervelse af arealer til det offentlige til varetagelse af rekreative formål til forslaget § 61.

Til § 35.

Den i bestemmelsen omtalte landskabsanalyse udgør et af fredningsplanudvalgenes vigtigste arbejdsområder, der har betydning for andre planlægningsmyndigheder, herunder de bebyggelsesregulerende myndigheder, foruden for naturfredningsmyndighederne, der bl. a. vil benytte disse analyser ved afgørelser i fredningssager, byggeliniesager og de i kap. V omtalte sager. Blandt andre arbejdsopgaver for fredningsplanudvalgene kan nævnes, at udvalgene efter § 6, *stk. 3*, efter anmodning skal yde fredningsnævnene tekniske bistand.

Til § 36.

De i § 35 nævnte analyser tjener som grundlag for udvalgenes videre planlægningsarbejde, idet de efter anmodning af ministeren eller på eget initiativ af planudvalgene viderebearbejdes til fredningsplaner i det omfang, det drejer sig om områder, hvor der kan blive tale om fredning efter forslaget § 33.

eller om erhvervelse til det offentlige efter § 61. Markeringen af, at bindende fredningsplaner kun gælder disse 2 grupper af områder, er en begrænsning i forhold til ordlyden i den nugældende § 33.

Til § 37.

Medens fredningsplanerne hidtil i henhold til § 35 har skullet godkendes af overfredningsnævnet foreslås her, at det fremtidig bliver ministeren, der skal godkende disse planer, efter samråd med overfredningsnævnet.

§ens øvrige bestemmelser indeholder i forhold til den gældende § 35 og § 36 de ændringer, at selve fredningsplanservitutten i henhold til *stk. 2* lempes således, at der ikke længere kræves tilladelse til sådanne forandringer i tilstanden i de af planerne omfattede områder, som skyldes dyrkningsmæssige ændringer inden for sædvanlig land eller skovbrugsdrift; endvidere har man forenklet den nuværende procedure, hvorefter en grundejer skal anke et afslag fra fredningsplanudvalget og først efter afgørelsen af denne anke (ved fredningsankenævnene) kan kræve rejst fredningssag, idet det i *stk. 4* foreslås, at ejeren direkte over for fredningsplanudvalget, hvis der er meddelt afslag på en anmodning om tilladelse efter *stk. 2*, kan kræve, at fredningsplanudvalget rejser fredningssag.

Til § 38. Randplaner.

Randplaner vil inden for fredningsplanlægningen udgøre et nyt institut, der svarer til byudviklingslovgivningens yderzoner. Randplaner skal ligesom fredningsplaner godkendes af ministeren. I henhold til *stk. 3* gælder de højst i 15 år, idet der dog efter *stk. 5* er en mulighed for en forlængelse af gyldigheden. Deres retsvirkninger er i øvrigt, jfr. *stk. 4* som fredningsplanernes, jfr. forslaget § 37, *stk. 2*. Formålet med randplanerne er, at der vil være forbundet betydelige problemer med afgrænsningen på længere sigt af naturparkerne, og at der derfor er behov for, at man inden for en periode kan få lejlighed til nærmere at overveje denne afgrænsning, jfr. herom nærmere betænkningen s. 86.

Til § 39.

Medens grundejerne for så vidt angår de af randplanerne omfattede arealer ikke kan kræve rejst fredningssag ved eventuelle afslag fra fredningsplanudvalgene, er de efter § 39 berettiget til erstatning for en værdinedgang for ejendommen. Erstatningen, der i henhold til *stk. 2* betales af statskassen, fastsættes som efter byreguleringslovens regler.

Til § 40.

Forbudsbestemmelsen svarer til den gældende lovs § 35, stk. 2.

Til kap. V.

Naturfredningslovens § 9 pålægger enhver offentlig myndighed en almindelig meddelelsespligt om påtænkte byggeforetagender eller andre foranstaltninger, som skønnes at ville gribe forstyrrende ind i den bestående tilstand på de i §§ 1 og 2 nævnte områder. Hertil er knyttet en særlig procesbestemmelse, hvorefter fredningsnævnet ved en foreløbig kendelse kan bestemme, at den pågældende foranstaltning skal stilles i bero indtil videre helt eller delvis. Specielt vedrørende projekter til veje og el-ledninger og andre lignende anlæg er det antaget i praksis, at § 9 indeholder et krav om fredningsmyndighedernes godkendelse af projektet.

Spørgsmålet om samarbejde mellem naturfredningsmyndighederne og andre offentlige myndigheder og om fredningsmyndighedernes indflydelse på forskellige former for anlæg i det åbne land har været genstand for en nærmere undersøgelse af naturfredningskommissionen, jfr. specielt kapitlerne VIII om veje, IX om el-anlæg, X om udnyttelse af råstoffer i jorden (grus m. v.), XI om andre offentlige og private anlæg. Kommissionens overvejelser er resulteret i de i kap. V, betænkningen s. 410-411, foreslåede bestemmelser, der i det væsentlige er fulgt i de neden for anførte forslag.

Til § 41.

Bestemmelsen er ny.

Betænkning s. 150 og 187.

Til § 42.

Bestemmelsen er ny.

Betænkning s. 187-88.

Stk. 1 tilkendegiver, at alle offentlige anlæg skal placeres og udformes således, at de ikke i unødigt grad virker skæmmende i landskabet. Begrebet offentlige anlæg omfatter såvel statslige som kommunale anlæg samt anlæg foretaget af el-selskaber, koncessionerede virksomheder m. v. Anlæg forstås meget vidt som omfattende enhver form for byggeri, vejanlæg, spildevandsanlæg, placering af lossepladser, regulering af søer og vandløb, inddæmninger fra søterritoriet m. v.

Stk. 2. I henhold til den gældende lovs § 9 er der fastsat en almindelig meddelelsespligt for hele landet. Efter forslaget kræves kun godkendelse i det omfang, det bestemmes af ministeren for kulturelle

anliggender med tilslutning af den eller de ministre, hvorunder de pågældende anlægsarbejder hører.

Med denne bestemmelse tilsigtes bl. a. at fremme et samarbejde mellem fredningsmyndighederne og vedkommende anlægsmyndighed. Da dette først og fremmest er et planlægningsanliggende, er der foreslået en anmeldelse til ministeren eller fredningsplanudvalget i stedet for til fredningsnævnet. Kan en sag undtagelsesvis ikke løses ved en forhandling mellem de således implicerede, har disse efter reglerne i stk. 2, 2. punktum, mulighed for at lade fredningsnævnet med anke til overfredningsnævnet træffe den endelige afgørelse. Det forudsættes herved, at ministeren i bekendtgørelsen af de generelle ordninger fastsætter nærmere klageregler.

I bekendtgørelsen må det imidlertid samtidig fremhæves, at hele ordningen tilsigter at fremme et løbende samarbejde med gensidig orientering om interesseområder, planlægning m. m. Under et sådant samarbejde vil en godkendelse af projekter kunne finde sted på et tidligt stadium under skitseprojekteringen uden væsentlig forsinkelse af anlægsarbejdet.

Til § 43.

Bestemmelsen er ny.

Betænkning s. 158 f, 189 f og 195 ff.

Ved lov nr. 157 af 8. maj 1968 indføjedes § 20 b i byggelov for købstæderne og landet, hvorefter grunde uden for områder, som i bygningsvedtægt eller byplan er udlagt til erhvervsbebyggelse, ikke uden bygningsmyndighedens tilladelse må indrettes eller tages i brug til oplag, henlæggelse af affald eller lignende formål. Denne bestemmelse har således et videregående geografisk område end § 43, der kun omfatter det åbne land. Endvidere er der mulighed for efter § 20 b, stk. 2 helt at kræve en bestående oplagsplads bragt til ophør. Modstykket hertil er inden for naturfredningsloven, at der rejses fredningssag i henhold til forslaget kap. III med påstand om fjernelse. Derimod er det saglige område for § 20 b begrænset til oplag og affaldspladser og lignende.

Ud over at tilgodese ønsket om ud fra et landskabeligt synspunkt at opnå kontrol med placeringen af motor- og andre væddeløbsbaner, campingpladser og tankstationer, er det formålet med § 43 at sikre, at fredningsmyndighederne også ved oplagspladser som f. eks. bilkirkegårde og lossepladser får indseende med disses placering. Forslaget indebærer således, at der for den sidstnævnte kategoris vedkommende tillægges fredningsplanudvalget en selvstændig kompetence ved siden af den lokale bygningsmyndighed.

Om den tilfældige henkasten af affald og lignende henvises til forslaget § 63.

Til § 44 og 45.

Bestemmelserne er nye.

Betænkning s. 189 f og 167 ff.

Bestemmelserne giver bemyndigelse for ministeren for kulturelle anliggender til med tilslutning af den pågældende ressortminister at indføre en anmeldelsesordning for private anlægsarbejder, således at disse skal godkendes af ministeren eller vedkommende fredningsplanudvalg. Såfremt godkendelse nægtes eller den anlæggende ikke kan tiltræde eventuelle vilkår, kan han anmode om, at der bliver rejst sædvanlig fredningssag. Dette sidste gælder dog ikke, såfremt godkendelse af projekter om udnyttelse af forekomster tidsbegrænses, eller der stilles de i § 44, stk. 2, nævnte vilkår.

En sådan ordning kan etableres for forskellige kategorier af private anlæg. Specielt kan peges på udvindelse af råstoffer i jorden, dambrug, andre vandløbsreguleringer og pelsdyrfarme.

I en af naturfredningskommissionen foretagen analyse af problemerne omkring udvindelse af råstoffer i jorden skelner man mellem de råstoffer, der kan træffes i alle egne af landet (teglværkser, sand, grus og sten) eller dog er udbredte i visse landsdele (kalk og kridt, brunkul, tertiært kvartsand) og råstoffer, der kun forekommer i meget begrænsede områder (moler, gränit). Kommissionen finder, at der i spørgsmålet om udnyttelsen af alle de forskellige former for råstoffer foreligger et sammenfald af interesser i sikringen af landskabsformer m. v. og hensynet til en god økonomi i råstofudnyttelsen. Kommissionen har derfor peget på, at man snarest muligt bør tage op til overvejelse at gennemføre en lovgivning, der under hensyn til samtlige i betragtning kommende samfundsinteresser, indfører kontrol med udnyttelsen af landets råstoffer i form af indførelse af en almindelig koncessionsordning.

Ved lov om landbrugsejendomme, lov nr. 114 af 4. april 1967, fastslås det i § 7, stk. 1, at jorderne til en landbrugsejendom skal udnyttes jordbrugsmaessigt, og at ingen del af jorderne må tages i brug til anden anvendelse. Landbrugsministeren kan dog gøre undtagelser herfra og bl. a. betinge en tilladelse til udnyttelse af særlige forekomster i jorden af, at de benyttede arealer ved passende behandling og tilplantning m. v. bringes i en sådan stand, at de ikke virker skæmmende for landskabet. I overensstemmelse med bemærkningerne til forslaget til landbrugsloven har bestemmelsen været praktiseret på den måde, at landbrugsministeriet har indhentet

fredningsplanudvalgets udtalelse om et projekt, forinden man fastsætter de nærmere betingelser i de enkelte tilfælde.

Landbrugslovens § 7 er umiddelbart gældende, men kun for landbrugspligtig jord, medens § 44 forudsætter, at der træffes beslutning om, at projekter til udnyttelse af forekomster i jorden skal godkendes af fredningsmyndighederne, inden arbejdet påbegyndes. Beslutning herom kan til gengæld træffes for hele landet eller dele af dette, altså også for ikke-landbrugspligtig jord.

Det må under hensyn hertil kunne forventes, at bemyndigelsen i medfør af § 44 navnlig vil finde anvendelse for de arealer, som ikke er omfattet af landbrugslovens § 7, og at afgørelser for så vidt angår landbrugspligtig jord fortsat normalt træffes af landbrugsministeriet efter forelægelse for fredningsplanudvalget. Hvis der herfra gøres særlige fredningshensyn gældende, så man f. eks. ønsker at gå videre end nævnt i § 44, stk. 2, må afgørelsen dog træffes af fredningsmyndighederne, der rejser fredningssag for det pågældende område, jfr. § 45.

Til kap. VI.

Kapitlet indeholder en ajourføring af den gældende lovs byggeliniebestemmelser i § 25.

Til § 46.

Gældende lovs § 25, stk. 1, 3 og 5.

Betænkning s. 219-36.

Ved tilføjelsen i *stk. 1* af „andre kyststrækninger“ markeres, at bestemmelsen også omfatter de steder på Nord- og Østbornholm, hvor klippen går direkte ned i havet.

Det tidligere kriterium: områder, der ligger inden for 100 m fra de for græs vækst blottede strandbredder, er opretholdt, men tydeliggjort ved angivelsen af, at beregningen foretages fra hvor „den sammenhængende grønsvær eller anden sammenhængende landvegetation“ begynder. Man kan heretter se bort fra det subsidiære kriterium i den gældende lov: „100 m fra daglig højvandslinie“, jfr. betænkningen s. 224-26.

Forslaget begrænser sig til opretholdelsen af den nuværende zone på 100 m som forbudszone. Det omtales i kommissionens betænkning, at denne bredde ikke er tilstrækkelig til at gøre strandbyggelinien til et effektivt led i den vigtige planlægning af vore kystarealer, og at den måtte have en bredde på i al fald 300 m, hvis den skulle kunne opnå dette. Kommissionens flertal har fundet, at også kystbebyggelsens planlægning naturligt må tages op i

forbindelse med en revision af bygnings- og byplanlovgivningen. Også under hensyn hertil går forslaget ind for en opretholdelse af den nuværende forbudszone på 100 m.

Til gengæld tilsigter punkt 1 under stk. 1 en skærpelse i forhold til den nuværende bestemmelse. Udgangspunktet for den administrative praksis har været, at ethvert anlæg er omfattet af bestemmelsen, jfr. betænkningen s. 226-27. Herudover foreslås nu medtaget campingvogne og master samt ændringer i terrænet og henlæggelse af affald.

Punkt 2 under stk. 1 udgør ligeledes en udvidelse af de nugældende regler, idet den medfører kontrol med beplantning og hegning inden for strandbyggelinien. En sådan kontrol haves i dag allerede i medfør af § 2 med fortidsmindernes omgivelser og ved kysterne i medfør af § 25, stk. 1, 2. punktum, på arealer, der ligger på kystsiden af visse offentlige veje, som inden for 100 m fra kysten fører langs strandbredden.

Kontrol kræves dog efter forslaget ikke for hegning på land- og skovbrugsejendomme, således heller ikke på de arealer, der hidtil har været omfattet af § 25, stk. 1, 2. punktum. Ligeledes undtages fra kontrol i henhold til *stk. 2* de eksisterende skove, plantager og haver, hvor der var lovlig bevoksning før den 1. januar 1968.

Bestemmelsen i *stk. 3* vedrører dels de i § 25, stk. 1, 2. punktum, omfattede arealer, dels de af strandfredningskommissionen ved den konkrete gennemgang af landets kyster fastsatte byggelinier, som alle er tinglyst på de respektive ejendomme.

I *stk. 4* opregnes de tilfælde, hvor forbuddet efter *stk. 1* ikke skal gælde. Punkt 1), „bestående forsvarsanlæg“ svarer til den gældende lovs „befæstningsanlæg“, idet man dog ved tilføjelsen af ordet „bestående“ har tilsigtet en tydeliggørelse af, at nye forsvarsanlæg — på samme måde som det har været tilfældet under den gældende lov og ministeriets praksis efter denne, — ikke er omfattet af undtagelsesbestemmelsen i *stk. 4*, men derimod af hovedreglen om bebyggelsesforbud m. v. i *stk. 1*, således at en anbringelse af et nyt forsvarsanlæg mellem kysten og strandbyggelinien kræver dispensation efter reglen i *stk. 6*. Undtagelsesbestemmelsen i *stk. 4*, nr. 1, indebærer herefter alene, at der for så vidt angår lovligt bestående militære anlæg af forsvarsmæssig karakter uden (fornyet) dispensation kan foretages ændringer i anlægget eller — indenfor den naturlige, stedlige afgrænsning af dette — kan opføres nye anlæg, alt under forudsætning af, at ændringerne eller de nye indretninger er af forsvarsmæssig karakter og deres betydning og effektivitet forudsætter en placering umiddelbart ved kysten.

Punkt 2) „havneanlæg med tilhørende landarealer“ medfører en vis udvidelse af den gældende lovs „havnearealer“ til at omfatte arealer, der udnyttes eller skal udnyttes til egentlige havneformål, jfr. betænkningen s. 228-29.

Stk. 4, pkt. 3 og 4, svarer til de gældende bestemmelser.

Ved bemyndigelsen i *stk. 4*, pkt. 5, for ministeren til at inddrage kyststrækninger, der er omfattet af sandflugtslovgivningen, under forbudet i *stk. 1*, opnås en mulighed for ved særlige bekendtgørelser at lade strandbyggelinien beskyttelsesregler få virkning for de bestemte arealer langs Vestkysten, hvor der ingen klitter findes, og hvor sandflugtsloven ikke sikrer mod bebyggelse helt ud til kysten.

Forslaget har — jfr. betænkningen s. 227-28 — ikke opretholdt undtagelsesbestemmelsen for opførelse af de for landbrugs-, skovbrugs- eller fiskeri-erhvervet nødvendige bygninger. Herved opnås fredningsmyndighedernes kontrol med, at det byggeri, der kommer på tale, er reelt landbrugsbyggeri. Det forudsættes derfor, at fredningsmyndighederne dispenserer i fornødent omfang til de for disse erhverv nødvendige eller hensigtsmæssige anlæg, der ikke bør hindres. Bestemmelsen tilsigter i særlig grad en kontrol med opførelse af huse, hvis erhvervsmæssige hensigtsmæssighed er tvivlsom, og som indebærer fare for kamoufleret sommerhusbyggeri.

Bestemmelsen i *stk. 5* om genopførelse eller ombygning af lovligt opførte bygninger, d. v. s. bygninger opført før 1. juli 1937 eller siden i henhold til dispensation, er en præcisering af den hidtil udviklede praksis. Forslaget indebærer en ret til genopførelse og ombygning (uden arealudvidelser) af eksisterende lovlig bebyggelse. For at give fredningsmyndighederne indseende med byggeriets karakter og tillige en mulighed for eventuelt at hindre et byggeri gennem en fredningssag, er det foreslået, at fredningsnævnet skal godkende tegninger og beskrivelser. Herefter er det muligt at ophæve den gældende lovs *stk. 7*, som udover bestemmelser om genopførelse og ombygning indeholder hjemmel for en vis regulering af kystbebyggelsen i et bredere bælte end strandbyggelinien, idet denne bebyggelsesensur nu i vidt omfang varetages af de kommunale bygningsmyndigheder. Hertil kommer, at *stk. 7* har medført visse administrative uklarheder, jfr. betænkningen s. 235.

Stk. 6 afløser den gældende lovs § 25, stk. 5, 2. og 3. punktum. Herved flyttes administrationen fra ministeriet for kulturelle anliggender til fredningsnævnene med mulighed for anke til overfredningsnævnet. Kommissionen har på dette punkt

udarbejdet alternative lovforslag. Nogle medlemmer fandt, at den nuværende administrationsform burde opretholdes for at sikre opretholdelsen af den hittidige strenge administration af dispensationer. Andre medlemmer fandt, at det ikke i dag kunne anses for en naturlig opgave for centraladministrationen at varetage detailadministration af denne art, hvorfor administrationen foreslås varetaget af de sædvanlige fredningsmyndigheder.

Forslaget bygger på den sidste opfattelse. For at sikre en i øvrigt uforandret og for hele landet ens praksis, er det foreslået, at der skal foreligge ganske særlige forhold, og at fredningsnævnets medlemmer alle skal være enige, for at dispensation kan meddeles. Det følger heraf, at dispensation kun vil kunne gives, såfremt helt ekstraordinære forhold, som ikke kan ventes at komme frem i en række andre sager, gør sig gældende. Hertil kommer, at naturfredningsrådet i henhold til forslaget § 58, stk. 1, nr. 8, får mulighed for at indbringe eventuelle dispensationer for overfredningsnævnet. Det forudsættes i øvrigt, at fredningsnævnet orienterer den lokale bygningsmyndighed om sagen. Som følge af strandbyggelinens udvidede indhold forudsættes dispensation specielt meddelt, hvor der foreligger et reelt landbrugsbyggeri, jfr. ovenfor.

Bestemmelsen i *stk. 7* er ny. Der har ikke hidtil eksisteret muligheder for generelle reguleringer af strandbyggelinien. Dispensationsmyndigheden, ministeriet, har måttet indskrænke sig til at meddele dispensation for konkrete bygninger. I visse tilfælde, f. eks. hvor en af fredningsmyndighederne godkendt byplan medfører behov for et større antal dispensationer, vil det kunne være mere hensigtsmæssigt, at forbudslinien generelt flyttes eller eventuelt ophæves.

Dette bør dog kun ske ved ministeren efter høring af de rådgivende institutioner og byplanmyndighederne.

Bestemmelsen i *stk. 8* er ny, jfr. betænkningen s. 201-02.

Til § 47.

Gældende lovs § 25, stk. 2, 4 og 6.

Betænkning s. 155-58, 216-18 og 254-55.

De foranstaltninger, der kræver fredningsnævnets tilladelse, svarer til § 46, stk. 1, punkt 1, første led, idet dog bortses fra, at anbringelse af master, ændringer i terrænforhold og beplantning ikke er medtaget i § 47.

Stk. 1. punkt 1, om skovbyggelinien opretholder den nuværende bestemmelses definition af skovbegrebet og dens arealkrav, jfr. betænkningen s. 218. Ved anvendelsen af betegnelsen offentlige

skove er ikke tilsigtet nogen ændring i forhold til den hidtidige bestemmelses opregning: „de staten, kommuner, kirker, præsteembeder og offentlige stiftelser tilhørende skove, herunder plantager“.

Punkt 2 om søer og vandløb svarer helt til den nugældende bestemmelse. Med hensyn til afgrænsningen af begrebet en sø har ministeriet for kulturelle anliggender i cirkulærskrivelse af 14. februar 1963 givet udtryk for, at det ikke er afgørende for, om et givet område kan betegnes som en sø, at det er karakteriseret ved en åben, ubevokset vandflade, men at der herudover må tages hensyn til arten af en eventuel forekommende vegetation. Dersom søen f. eks. er under omdannelse til rørsump, mose og lignende, vil den fortsat være en sø af den i naturfredningsloven omhandlede art, så længe den er bevokset med såkaldt limnisk rørsump, d. v. s. vandplanter, herunder rør, der fordrer i høyt fald en del af året at have rødderne i vand. Først når rørsumpen overgår til egentlig eng, må søtilstanden være ophørt.

Punkt 3 om visse offentlige hovedlandeveje og landeveje indeholder en mindre udvidelse, idet vejbyggelinien er forøget fra 100 til 150 m, svarende til de under punkt 2 nævnte byggelinier ved søer og vandløb. Hertil kommer den udvidelse, der er en følge af, at byggelinien efter forslaget skal regnes fra eventuelle i henhold til vejbestyrelseslovens §§ 40 og 41 fastsatte byggelinier. Henvisningen til disse bestemmelser medfører i øvrigt, at bestemmelserne i § 47, stk. 1, punkt 3, finder anvendelse fra det tidspunkt, hvor der er fastsat en byggelinie i henhold til vejbestyrelsesloven, uanset at selve vejen endnu ikke er anlagt.

Stk. 2, punkt 1 og 2, svarer til § 46, stk. 4, punkt 1 og 2.

Punkt 3 indeholder en undtagelsesbestemmelse for bygninger, der er erhvervsøkonomisk nødvendige for landbrugs-, skovbrugs- og fiskerierhvervet, og som ikke anvendes til beboelse. Opførelse af beboelsesbygninger kræver således tilladelse. Den ændrede formulering tilsigter at undgå de omgælses-tilfælde, f. eks. i retning af opførelse af beboelsesbygninger uden betydning for landbrugsdriften, som den nuværende § 25, stk. 3, har givet mulighed for.

Punkt 4, medfører en ajourføring af den gældende undtagelsesbestemmelse for områder, hvor der inden lovens ikrafttræden, d. v. s. før 1. juli 1937, var påbegyndt en væsentlig, lovlig bebyggelse inden for de omhandlede byggelinier.

Bestemmelsen i *stk. 3* er ny. Den hjemler mulighed for en forenkling af administrationen, idet fredningsnævnet kan bestemme, at *stk. 1's* bestemmelser

om byggelinier ikke skal gælde for nærmere angivne områder. Det kan således tænkes i tilfælde, hvor der i samarbejde med fredningsmyndighederne er udarbejdet en byplan for et større område, at det kan være hensigtsmæssigt, at det fastsættes, at konkrete sager inden for dette område ikke skal forelægges nævnet.

Bestemmelsen i *stk. 4* er ny.

Bestemmelsen i *stk. 5* er enslydende med § 46, *stk. 7*.

I overensstemmelse med betænkningen s. 216-17, er den nugældende bestemmelse i § 25, *stk. 6*, og de deri indeholdte bedømmelseskriterier for myndighederne udeladt. Samtidig er ophævet forskriften om, at fredningsnævnet i tvivlstilfælde skal indhente erklæring fra naturfredningsrådet eller Danmarks Naturfredningsforening. Man finder, at denne bestemmelse kan udgå, således at det overlades til fredningsnævnets skøn, i hvilket omfang, der skal finde høring sted.

Kap. VII om jordfaste fortidsminder

omfattende §§ 48-53 afløser den gældende lovs § 2. Betænkning s. 242 og 289 ff (kap. XIX).

Forslaget udgør ligesom den gældende bestemmelse retsgrundlaget for beskyttelsen af jordfaste fortidsminder. Det er en særlig dansk ordning, at fortidsmindelovgivningen indgår i naturfredningsloven, men man finder det rigtigst, at den opretholdes, bl. a. fordi vore fortidsminders landskabelige betydning er så væsentlig, at beskyttelse af dem og deres omgivelser naturligst tages op i forbindelse med den øvrige landskabsbeskyttelse. De særlige arkæologisk-historiske interesser, der er forbundet med fortidsminderne, medfører dog for disse en anden administration end den, som varetager den øvrige landskabssikring.

Den nye udformning af bestemmelserne tilsigter væsentligst en afklaring af de tvivlsproblemer, der har meldt sig under administrationen af den hidtidige regel. Denne afklaring nødvendiggør adskillige ændringer, herunder en opdeling af fortidsminderne i forskellige grupper med fælles problemer.

Til § 48.

Den nugældende naturfredningslovs § 2 har ikke alene været anvendt på fortidsminder, der er umiddelbart synlige eller erkendelige som fortidsminder, men også i tilfælde, hvor fortidsmindet ikke har været umiddelbart synligt eller erkendeligt. I forslaget opstilles 3 grupper af principielt synlige fortidsminder, og det angives ved hver af disse, hvad

der kræves for, at de pågældende fortidsminder kan anses for at være beskyttede, og hvad beskyttelsen går ud på. For de i *stk. 1*, 1. punktum og *stk. 2* nævnte gruppers vedkommende gælder en fuldstændig beskyttelse umiddelbart, altså uanset tinglysning. For de i *stk. 1*, 2. punktum omtalte fortidsminder gælder beskyttelsen kun, når der er foretaget tinglysning.

I beskyttelsen indgår, at også udstykning af den jord, hvorpå fortidsmindet ligger, kræver tilladelse fra rigsantikvaren. Efter lov nr. 290 af 31. marts 1949, jfr. lovbekendtgørelse nr. 252 af 7. juni 1963, § 4, *stk. 4*; må areal hørende til et jordfast fortidsminde, ikke deles ved udstykning uden tilladelse fra nationalmuseet. Man har fundet, at det vil medføre en forenkling, såfremt udstykningslovens § 4, *stk. 4*, ophæves, og at det i stedet anføres i selve fortidsmindelovgivningen, at udstykningen af et fortidsminde ikke må finde sted. Kontrollen med udstykning af arealer inden for 100 m-zonen, hvorved der tilsigtes en ændret anvendelse af arealerne, varetages fortsat gennem udstykningslovens § 2.

Til § 49.

Stk. 1-4 omfatter de fortidsminder på landjorden, der ikke umiddelbart er synlige eller erkendte, idet der på ejendommen er tinglyst en deklaration om deres tilstedeværelse jfr. § 48.

Efter den gældende § 2 er alle jordfaste fortidsminder, også de ikke-synlige, fredet, og der må ikke foretages ændringer i deres tilstand uden nationalmuseets og fredningsnævnets samtykke. Det er fundet rettest at præcisere, hvilken fremgangsmåde, der i konsekvens også af gældende lovs regler skal følges, når et jordfast fortidsminde findes under jordarbejde, herunder om anmeldelse af fundet, og hvorledes rigsantikvaren skal forholde sig. Specielt bemærkes, at bestemmelsen i 2. punktum om aflevering af fundne genstande er bl. a. motiveret med, at netop disse genstande gennem forbindelse til fortidsmindet har en særlig betydning. Bestemmelsen svarer stort set til, hvad der er gældende i de andre nordiske lande. Om fordelingen af de fundne genstande de offentlige museer imellem agter ministeriet at fastsætte nærmere regler. Det bemærkes, at spørgsmålet om, hvorledes man skal forholde sig med fundne oldsager, ikke hidtil har været undergivet særlige retsregler, når bortses fra Danefæ, d. v. s. genstande af særlig betydning, jfr. Danske Lovs 5-9-3 og forordningerne af 22. marts 1737 og af 7. august 1752. I de øvrige nordiske lande gælder stort set en gammel anmeldelses- og afleveringspligt, jfr. for Sveriges vedkommende § 10, *stk. 1*,

F. t. 1. om naturfredning.

lov nr. 350 af 12. juni 1942 om fornminnen, for Finlands, § 17, stk. 3, i lov nr. 295 af 17. juni 1963 om fornminnen og for Norges, § 8, stk. 1, i lov af 29. juni 1951 om fortidsminnen. Den foreslåede bestemmelse er således for denne særlige fundgruppe i overensstemmelse hermed. Rigsantikvaren bør sættes i stand til at kunne udbetale dusør for de afleverede genstande.

Sidste punktum i stk. 1 om, at offentlige anlægsmyndigheder afholder udgifterne, er ny. Det svarer til, hvad der er gældende f. eks. i Sverige, og hvad der i nogle tilfælde har været praktiseret her. Den må ses i forbindelse med, at rigsantikvarens undersøgelsesbevillinger ikke kan reguleres i takt med den offentlige anlægsvirksomhed. Hvor opdagelsen af et fortidsminde sker i forbindelse med drift af et areal eller med et privat anlægsarbejde, findes det rimeligt som ny regel at indføre, at udgifterne ved undersøgelsen udredes af rigsantikvaren, herunder det tab ejeren måtte lide ved ikke at kunne fortsætte en normal drift af arealet.

Stk. 3. Da der ved bevarelsen af fortidsminder på stedet for eftertiden vil kunne opstå den situation, at et areal må udgå for bestandig af den hidtidige drift, foreslås oprettet en nyordning, hvorefter der ved fremdragelsen af fortidsminder, som rigsantikvaren finder bør opretholdes, forholdes på samme måde, som hvor — efter lov nr. 195 af 8. juni 1966 om bygningsfredning § 10 — Det særlige bygningssyn ikke vil imødekomme en ansøgning om tilladelse til nedrivning af en fredet bygning, således at rigsantikvaren kan gøre indstilling til ministeren om erhvervelse af fortidsmindet og eventuelt et omkringliggende areal. Endvidere indeholder forslaget, ligesom bygningsfredningsloven, en ekspropriationshjemmel for tilfælde, hvor en frivillig aftale ikke kan opnås.

Stk. 4 kodificerer, hvad der har været en forudsætning for administrationen af den hidtidige lov.

Stk. 5. Efter nationalmuseets praksis har anlæg fra fortiden på havbunden været omfattet af naturfredningslovens § 2, jfr. § 41, stk. 2, hvorefter loven også omfatter søterritoriet. Da proceduren for beskyttelse af fortidsminder på landjorden er baseret på de særlige ejendomsretlige problemer, der gælder her, har man fundet det hensigtsmæssigt, at der i loven indføres en særlig bestemmelse om fortidsminder på søterritoriet.

Til § 50.

Rigsantikvaren har i en række tilfælde af beskadigelse af fortidsminder indbragt sager herom for domstolene med påstand om bøde og retablering af det beskadigede fortidsminde på ejerens bekost-

ning. Denne praksis foreslås her kodificeret gennem tilvejebringelse af en særlig hjemmel. Det må være en naturlig følge af princippet om, at rigsantikvaren fastsætter, hvad der er et fredet fortidsminde, at en retablering kan kræves af denne. Der kan her henvises til den tilsvarende situation for fredede bygninger, hvor Det særlige bygningsyn efter lovens § 8, hvis en i klasse A fredet bygning vanrøgttes, kan pålægge ejeren eller brugeren at foretage den fornødne istandsættelse inden for en rimelig frist, og hvis arbejdet alligevel ikke udføres, på ejerens eller brugerens bekostning lade det foretage.

Til § 51.

Stk. 1 og 2. Det må anses for formålstjenligt at præcisere den ret, der allerede må bestå for rigsantikvaren til at kræve adgang til jordfaste fortidsminder. Endvidere foreslås hjemmel for, at et fortidsminde kan istandsættes af rigsantikvaren uden udgift for ejeren samt for det offentliges (frivillige) erhvervelse først og fremmest af fortidsminder, som bør være offentligt tilgængelige.

Til § 52.

Bestemmelsen svarer til den gældende lovs § 2, stk. 2.

Til § 53.

Bestemmelsen svarer til den gældende lovs § 2, stk. 1, 3. punktum, idet dog kredsen af de fortidsminder, omkring hvilke zonen er gældende, er indsnævret.

Til kap. VIII.

De forskellige spørgsmål i forbindelse med de almindelige regler om almenhedens opholds- og færdselsret i landskabet har en række fællestræk. Disse spørgsmål er i overensstemmelse hermed behandlet i et særligt kapitel i kommissionens betænkning (kap. XX, s. 311 ff), og efter kommissionsforslaget holder man bestemmelserne om disse emner i et særligt kapitel i lovudkastet omfattende §§ 54-56. Hidtil har disse problemer været omtalt i lovens §§ 1, stk. 3, 23 og 24.

I betænkningen redegøres for den almindelige problematik, som samfundsudviklingen har medført på dette område dels generelt dels for de enkelte landskabsselementer, som har særlig betydning som adgangsarealer, eller hvortil adgang kan finde sted uden væsentlige gener. Svarende til denne gennemgang indeholder betænkningen generelle forslag for 3 grupper af landskabsselementer: kysterne, skovene og visse udyrkede arealer eller græsningsarealer.

Herudover vil der naturligvis ved specielle foranstaltninger, d. v. s. ved offentlige erhvervelser eller ved specialfredninger kunne tilvejebringes opholds- og færdselsmuligheder for almenheden på bestemte ejendomme, jfr. forslaget § 1.

Til § 54.

Gældende lovs § 23.

Betænkning s. 311 ff, især 316-23.

Der blev ved naturfredningsloven af 1917 fastslået en ret til færdsel til fods langs kysterne. Denne ret har ikke omfattet en adgang til ophold, d. v. s. først og fremmest med henblik på badning. Kommissionen har foreslået, at man supplerer den eksisterende ret til passage til fods med en ret til også kortvarigt at kunne opholde sig på strandbredden og dermed til badning. Kommissionsforslaget omfatter endvidere tilvejebringelse af en ret til landing på kysten med motorløs båd.

Nærværende forslag er i det væsentlige i overensstemmelse hermed. Bortset fra indførelsen af det nye hovedsynspunkt om, at almenheden skal have ret også til ophold på strandbredden, er ændringerne i udformningen af forslaget i forhold til den gældende § 23 overvejende redaktionelle. Definitionen af strandbredder er den samme som i forslaget § 46, jfr. bemærkningerne hertil. Med hensyn til opholdsmulighederne er disse tidsmæssigt begrænsede til kortvarigt ophold, svarende til reglerne om klitfædede arealer.

Det fastsættes, at ophold og badning ikke må finde sted inden for 50 m fra eksisterende beboelsesbygninger, og at man på de steder, hvor der er ret til ophold, også kan have en båd uden motor liggende på strandbredden.

Stk. 2. Bestemmelsen sammenfatter de regler, der nu findes i § 23, stk. 1 og § 23, stk. 8.

Stk. 3. Bestemmelsen svarer til de nugældende stk. 9 og 10, idet man dog som følge af kommunalreformen, jfr. bemærkningerne til § 5, har udeladt bykommuner som refusionspligtige, således at udgifterne afholdes af statskassen og amtsfonden, hver med halvdelen.

Stk. 4 og 5. Bestemmelserne svarer til det nuværende stk. 5.

Stk. 7. Bestemmelsen svarer til det nugældende stk. 6, der er ændret derhen, at den myndighed, der kan anmode kommunalbestyrelserne om anlæg af offentlige stier til strandene, nu er ministeriet for kulturelle anliggender, der må formodes at foretage anmodningerne efter indstilling fra fredningsplanudvalgene. Hidtil har det været fredningsnævnene, der skulle foretage disse anmodninger. Ændringen hænger sammen med forslaget om, at udgifterne

fremtidig afholdes af vejfonden. Gennemførelsen må således forudsætte ændringer i vejtilskudslovens §§ 7 og 8, der må indeholde udtrykkelig hjemmel for disse tilskud. Det bemærkes, at den hidtidige bestemmelse muligvis ikke har fundet anvendelse. Det forudsættes således, at der sker en særlig ændring af vejloven på dette område.

Stk. 8. Bestemmelsen, der svarer til § 55, stk. 3, giver for strandenes vedkommende en bemyndigelse til ministeren for kulturelle anliggender til at fastsætte de almindelige regler for almenhedens færdsel og ophold og herunder f. eks. tage stilling til spørgsmål om anvendelse af transistorradioer støjende adfærd m. v.

Stk. 9. Bestemmelsen svarer til den hidtidige bestemmelse i § 41, stk. 1, 3. pkt. Man har ment, at denne bestemmelse stadig bør opretholdes, idet de opholdsbestemmelser, der gælder bl. a. for de sønderjyske strande, formentlig er videregående end de i forslaget beskrevne.

Bestemmelsen i *stk. 10* er ny. Den giver ejeren af en ejendom, hvorpå der findes en beboelsesbygning i en afstand af mindre end 100 m fra strandbredden, ret til at forlange ejendommen overtaget af staten, såfremt almenhedens ret til ophold m. v. medfører væsentlige gener.

Med hensyn til de redaktionelle ændringer bemærkes i øvrigt, at det hidtidige stk. 2 i § 23 har relation til situationen i 1916-17 og frem til 1937 og derfor er overflødig. Bestemmelsen har taget sigte på de hindringer, der ved lovens gennemførelse forefandt for den fri færdsel, og da denne nu forlængst er etableret, er det klart, at der ikke må være hindringer. Specielt erstatningsbestemmelsen i stk. 2, sidste punktum viser, at reglen er rent historisk. I stk. 3 er den nuværende detaljerede opregning af de hensyn, der kan spille ind for et fredningsnævn, overflødig. Stk. 4 må udgå, når en almindelig opholdsret lovfæstes som foreslået. Stk. 5, 1. punktum er på samme måde som stk. 2 overflødigt, når der, som foran af kommissionen forudsat i forslaget stk. 6, er hjemmel for fredningsnævnet til i samråd med politimesteren at indskrænke eller forbyde motorkørsel på stranden.

Til § 55.

Gældende lovs § 24.

Betænkning s. 311 ff, især s. 324-27.

Forslaget omfatter en hovedændring i den hidtidige bestemmelse i § 24, hvorefter alle offentlige skove er tilgængelige for almenheden, idet den udvider adgangsretten til også at omfatte private skove. Samtidig er der foretaget modifikationer, idet det kræves, at der til de pågældende skove

skal føre offentlig vej eller sti, eller at der i øvrigt skal være adgang til dem på lovlig måde. I lovtæksten er endvidere angivet, at adgangen omfatter færdsel til fods samt kortvarigt ophold. Yderligere er færdselen i privatejede skove indskrænket til kun at omfatte private skove på 5 ha og derover og her alene ad eksisterende veje og kun at gælde i tiden fra kl. 7 til solnedgang. Det er endvidere i bestemmelsen nævnt, at adgang helt kan forbydes på særlige jagtdage. Ved disse begrænsninger i almenhedens adgangsmuligheder har man ment at kunne formindske i væsentlig grad de eventuelle gener for skovejerne.

Foruden disse af loven fastsatte indskrænkninger vil undtagelser fra adgangsreglen i stk. 1 i særlige tilfælde kunne foretages af landbrugsministeren, hvor det drejer sig om statens skovarealer, og af fredningsnævnet for andre skovarealer. Sådanne særlige undtagelser vil være praktiske med hensyn til reservater eller i situationer, hvor der kan bestå særlige risici i forbindelse med adgangen til skovene.

Også de almindelige regler for færdsel og ophold i skovene fastsættes af landbrugsministeren, således som tilfældet er det efter den nuværende bestemmelse. Ved disse regler kan der således tages stilling til tobaksrygning i skovene, anvendelse af transistorradioer, støjende adfærd m. v. Og yderligere regler kan for statens skovarealers vedkommende fastsættes af landbrugsministeren og for andre skove af fredningsnævnet, når ejeren anmoder om det.

I øvrigt er ændringerne af redaktionel art. Lovteksten er forenklet, og man har udeladt bestemmelser i den nugældende § 24, der har karakter af ordensreglement.

Til § 56.

Gældende lovs § 1, stk. 3.

Betænkning s. 311 ff, især s. 328-29.

Kommissionen omtaler blandt de landskabs-elementer, hvor offentlighedens adgang ikke kan medføre væsentlige gener for driften, udyrkede arealer. Efter de hidtidige regler har der været adgang til de offentligt ejede arealer af denne karakter. Dette foreslås nu udvidet til også at omfatte visse privatejede arealer, der kan karakteriseres som udyrkede såsom klitter, klitheder og indsander, heder og andre lyngklædte områder, moser, klippepartier m. v. For disse gælder dog den særlige reservation, at det ikke drejer sig om arealer, der i deres helhed er forsvarligt hegnede.

Generelt er der den modifikation, at der til de pågældende arealer, ligesom for skovenes vedkom-

mende skal føre offentlig vej eller sti, eller der skal i øvrigt være adgang til dem på lovlig måde. For privatejede arealers vedkommende er der ligesom i de private skove kun adgang fra kl. 7 til solnedgang og med hensyn til sådanne arealer fastsættes en grænse på 150 m fra beboelsesbygninger, indenfor hvilken færdsel og ophold ikke må finde sted. Fredningsnævnet eller for offentligt ejede arealer vedkommende myndighed kan i særlige tilfælde gøre undtagelser. Sådanne undtagelser vil bl. a. være nødvendige ved reservater.

Til kap. IX.

Til § 57.

Gældende lovs § 30.

Betænkning s. 203-08.

Det generelle forbud i stk. 1 er udvidet til også at omfatte propagandaskilte. Den ændrede formulering af selve forbudet tilsigter ingen realitetsændring i forhold til den gældende lovs § 30.

I stk. 2 litra a) tilsigter den ændrede formulering ingen realitetsændring i forhold til § 30. Litra b) svarer til § 30. I litra c) og d) foreslås de af rådet for større færdselssikkerhed godkendte trafikpropagandaskilte, der ikke indeholder reklamer, samt plakater i forbindelse med bl. a. folketingsvalg, undtaget fra det i stk. 1 indeholdte forbud mod propagandaskilte.

Bestemmelsen i stk. 3 er ny. Fredningsnævnet bør ved sin afgørelse bl. a. lægge vægt på, om reklamerne m. v. virker dominerende i landskabet eller er synlige over store afstande, jfr. stk. 4 og specielt om de kun er synlige for publikum inden for området. Til betænkningens lovforslag er føjet „undtagelsesvis“. Herved tilsigtes fremhævet, at færgehavne i almindelighed er omfattede af reklameforbudet uden for byerne. I visse særlige tilfælde kan det dog efter en konkret vurdering være rimeligt at lempe forbudet, navnlig når færganlægget antager en størrelse, der muliggør en opsætning af reklameskilte, som ikke er synlige uden for området.

Stk. 4 svarer til § 30. Bestemmelsen er dog skærpet ved udeladelsen af ordet „særlig“.

Stk. 5 svarer i det væsentlige til § 30. Dog er dispensationsbeføjelsen foreslået henlagt til vejmyndighederne, der kan meddele tilladelse med tilslutning fra vedkommende fredningsnævn.

Stk. 6 svarer til den gældende lovs § 30, stk. 2. Bestemmelsen er således i overensstemmelse med forslag fra nogle af naturfredningskommissionens medlemmer, jfr. om de forskellige standpunkter side 206, udvidet med en præcisering af, at bygninger, der kun indeholder udstillings- eller demonstra-

tionslokaler, eller som ved deres placering må antages i overvejende grad at have haft reklame- eller propagandaformål for øje, er omfattet af forbuddet i stk. 1. Samtidig er der i stk. 6 skabt hjemmel for, at fredningsnævnet i særlige tilfælde kan tillade opførelse af de i stk. 6 nævnte bygninger.

Til kap. X.

Medens den gældende lov ret indgående fastsætter regler for klager til overfredningsnævnet i de i kap. III omhandlede fredningssager, findes der kun meget få regler om proceduren ved klage over andre i medfør af naturfredningsloven truffene afgørelser. Disse regler er foreslået suppleret og samlet i et særskilt kapitel.

Til § 58.

Gældende lovs §§ 19 og 25, stk. 6.
Betænkning s. 344.

Stk. 1 fastsætter den kreds, der kan klage over fredningsnævnets afgørelser i sager vedrørende strandbyggelinien, byggelinien ved skove, ferske vande, veje og jordfaste fortidsminder, vedrørende almenhedens færdsel og ophold samt friluftsklamer.

Kredsen af klageberettigede svarer i det væsentlige til de i henhold til § 24, stk. 2, klageberettigede, som kan indbringe de i kap. III omhandlede fredningssager for overfredningsnævnet. Som følge af ændringen i proceduren vedrørende strandbyggelinien, er naturfredningsrådet, der under den gældende lov har indtaget en central stilling i administrationen heraf, indsat som speciel klageberettiget i tilfælde, hvor der meddeles dispensation for denne byggelinie.

Bestemmelsen i *stk. 2* er en følge af ministeriets stilling som den centrale planlægningsmyndighed inden for naturfredningslovens område.

Stk. 3 svarer i det væsentlige til den gældende lovs § 2, stk. 1.

Stk. 4 og 5 overfører med de fornødne ændringer klagerreglerne i §§ 22 og 24 til de her omhandlede sager.

Kap. XI.

I kapitlet er samlet bestemmelser om forskellige foranstaltninger til varetagelse af lovens formål, som har en anden form end det i kap. III omtalte fredningsinstitut.

Sådanne andre foranstaltninger kan især være hensigtsmæssige, hvor fredningsobjektet ikke udgøres af privatejet fast ejendom. Der har da også i hidtidig lovgivning været tilsvarende bestemmelser,

dels om beskyttelse af visse biologiske arter, jfr. gældende lovs § 28, dels med hensyn til statsejendom og søterritoriet, jfr. § 28 og reservatloven § 14, betænkning s. 390.

Til § 59.

Gældende lovs § 28.

Betænkning s. 241 f og s. 274 ff (kap. XVIII).

Ved forslaget er den hidtidige § 28 ændret til en bestemmelse, der rent omfatter beskyttelsen af biologiske arter, bortset fra pattedyr og fugle, hvis fredning varetages gennem jagtlovgivningen. Man har således ladet bestemmelsen i § 28 om, at også geologiske dannelser skulle kunne fredes ved bekendtgørelse, udgå, idet man finder det rigtigst, at sådanne geologiske dannelser, hvor de forekommer på privat grund, må fredes på sædvanlig måde mod erstatning. § 28 har hidtil også været anvendt til fredninger på statsejendom og søterritoriet. Sådanne foranstaltninger er her overført til forslagens § 60.

Til § 60.

Gældende lov: § 28, § 41, stk. 2 og reservatlovens kap. III (betænkning s. 390).

Betænkning s. 237 ff (kap. XVI) og s. 283 ff.

Efter gældende lovs § 41, stk. 2, finder naturfredningsloven tillige anvendelse på de indre territoriale farvande og søterritoriet. Da det i lovforslagets kap. III omtalte fredningsinstitut, der har sit udgangspunkt i indgreb over for private ejendomme, ikke er særlig velegnet for søterritoriet, har man foreslået denne bestemmelse ophævet.

Varetagelsen af særlige interesser på søterritoriet kan ske ved bekendtgørelser. På tilsvarende måde må bekendtgørelsesformen antages at være hensigtsmæssig på statsejendomme, selv om der her også kan gennemføres fredninger efter kap. III.

Da der tilvejebringes adgang til ved bekendtgørelse at frede disse områder og mulighederne for gennemførelse af egentlige fredninger til varetagelse af de formål, der hidtil er tilgodeset gennem reservatlovens kap. III, har man ment at kunne ophæve den del af reservatloven, der ikke ophævedes ved den ny jagtlov, lov nr. 221 af 3. juni 1967, jfr. nærværende forslags § 68, stk. 2, 2) og § 69, stk. 3.

Til § 61.

Gældende lovs § 37, stk. 2.

Betænkning s. 29 f, 45, 64, 85 og 91.

I den gældende lov er erhvervelser som sikringsform omtalt i forbindelse med fredningsplanudvalgene. Man har foretrukket en mere generel bestemmelse.

Erhvervelser kan yderligere ske ved fredning, jfr. forslaget § 19.

Til kap. XII.

Til § 62.

Gældende lovs § 31.

Betænkning s. 339 ff, 366.

Bestemmelsen er ikke ændret i forhold til gældende lov, bortset fra at ordet „pleje“ er anført sammen med tilsynet. De led i en eventuel pleje, der har økonomisk betydning for vedkommende ejer, må antages afklarede under selve frednings-sagen.

Til § 63.

Gældende lovs § 40, stk. 2.

Betænkning s. 325.

Ændringerne i forhold til gældende lov er redaktionelle og tilsigter en afklaring. Det fastsættes således, at forbudet mod henkastning af affald kun gælder fremmed ejendom. Anbringelse af lossepladser m. v. på egen grund kræver tilladelse efter § 43. Ordene „fremmed ejendom“ markerer, at også offentlige arealer, veje, parkeringspladser m. v. er omfattet heraf.

Til § 64.

Gældende lovs § 25, stk. 2 og stk. 4.

Til § 65.

Gældende lovs § 7.

Ændringerne er af redaktionel art. En særlig bestemmelse af beslægtet karakter er indeholdt i forslaget § 49, stk. 4.

Til kap. XIII.

Kapitlet svarer til den gældende lovs kapitel VI. Straffebestemmelser og kapitel VII. Ikrafttrædelsesbestemmelser.

Til §§ 66 og 67.

Gældende lovs § 40, stk. 1 og 3.

Forlaget indeholder alene en ajourføring af de gældende bestemmelser.

Til §§ 68-70.

Gældende lovs §§ 41 og 42.

Om reservatloven henvises til bemærkningerne til lovforslagets § 59.

Om udstykningsloven henvises til bemærkningerne til lovforslagets § 48.